

BOLGARSKA
SLOVNICA
IN
ČITANKA

S SLOVENSKO-BOLGARSKIMI RAZGOVORI

SESTAVIL
PROF. ANTON BEZENŠEK
NA SOFIJSKEM VSEUČILIŠČU

PRILOŽENIH 6 TABLIC S CIRILSKO PISAVO

SOFIJA
ZALOŽILA BEZENŠKOVA AKADEMIČNA KNJIGARNA
1914

CENA K 1.40 — LEV 1.50

*Melesnjememu gospodu
Dr. Barbarju, šols. radji
v prijazen spomin
od*

BOLGARSKA

Pisatelj.

Sofija, 22. VII. 1913

SLOVNICA

300

IN

ČITANKA

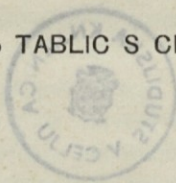
S SLOVENSKO-BOLGARSKIMI RAZGOVORI

SESTAVIL

PROF. ANTON BEZENŠEK

NA SOFIJSKEM VSEUČILIŠČU

PRILOŽENIH 5 TABLIC S CIRILSKO PISAVO

SOFIJA

ZALOŽILA BEZENŠKOVA AKADEMIČNA KNJIGARNA

1914

BOLGARSKA
SLOVNICA

IN

ČITANIKA

S SLOVENSKO-BOLGARSKIMI RAZGOVORI

SESTAVIL

PROF. ANTON BEZENSEK

NA SOŠNEM VIZITISCU

GA 127

PRILOŽENJE V SLOVENSKO-BOLGARSKO PISAVO

№ 173/1957

SOFILA

IZDANJE AKADEMIČNA KNJIGARNA

Печ. Гр. Паспалевъ, н-ль Кооперативно Д-во „Гутенсергъ“ — София.

Predgovor.

„Najboljše je namreč vedeti bol-
garski jezik in naša brata naša
slovensina.“

Božidar Rulc.

Novi čas je nastopil na Balkanu po štepih vstajar slo-
venskih zvezotnikov nad Turki. Po celi Evropi se je razširila veliko
zanimanje za znanje, posebno za Bulgare. Mnogi so se začeli
učiti bolgarskega jezika, da bi se potem mogli neposredno sezna-
niti z bolgarsko kulture, ali da bi mogli pomagati in ustno
občevati s svojimi brati na Balkanu.

Kmalu po svojem prihodu v Bolgarijo, kjer sem bil 1. 1879
in Zagreb, sem napisal prvo slovarno
kratko *bolgarsko-slovensko slovar* (1881)
„Jugoslovanskega Sionografa“.

SLOVNICA

Sedaj pa sem se namočil truditi po zelo nekaterih odličnih
slovenskih rodoljubov, slovnico bolgarskega jezika v jeziku knjig,
sestavljeno na obširnejši osnovi, pridruženo s kratko *Ustavka* in
slovensko-bolgarskimi razgovori.

V tem namenu da se potrdi tudi naziv „Slovenskega kluba“
v Ljubljani, kateri priporoča *Slovenske*, učiti se bolgarskega je-
zika, kar je posebno potrebno, ker se Bolgan letno stoni,
zdravnikom, bančnim uradnikom, trgovcem, razpisovalcem, t. d.

Kdor se pa zanima za bolgarsko kulture, ima na izbor
dosta leposlovnih in znamenitih knjig in razpisov.

V obče je za vsakega, kdor zanima Balkan, važno znanje
daneč poleg hrvaško-srbskega jezika tudi znanje *bolgarsčine*.

Bolgarski jezik, katerega govori okoli 5^{1/2} milijona ljudi, stiga —
kakor je pisal že naš slavni učenjak *Božidar Rulc* v „Slovarstvu“
(razpis „Matica Slovenska“ 3. 1873) — „od Donave do obrežij
Egejskega (Belega) morja in od Črnega morja do vzhodne Alpa-
nije“. Po istem pisatelju, kateri osnoveva svoje mnenje na Mik-
lošiču, Šafariku in dr., je *najstarejše navedje nekdanji bolgar-
ščini naša slovensčina*. (Glej omenjeno knjigo str. 345).

Predgovor.

Najsorodnejše narečje nekdamni bolgarščini javlja se mila in krasna naša slovenščina.

Božidar Raič.

Nova doba je nastopila na Balkanu po sijajnih zmagah slovanskih zaveznikov nad Turki. Po celi Evropi se je začelo veliko zanimanje za zmagovalce, posebno za Bulgare. Mnogi so se začeli učiti bolgarskega jezika, da bi se potem mogli neposredno seznaniti z bolgarsko književnostjo, ali da bi mogli pisмено in ustno občevati s svojimi brati na Balkanu.

Kmalu po svojem prihodu v Bolgarijo, kamor sem bil l. 1879 iz Zagreba poklican od bolgarske vlade, začel sem spisovati kratko *bolgarsko slovnico*, katera je izhajala v IV. letniku (1881) „Jugoslovanskega Stenografa“.

Sedaj pa sem se namenil izdati, po želji nekaterih odličnih slovenskih rodoljubov, slovnico bolgarskega jezika v posebni knjigi, sestavljeno na obširnejši osnovi, pridruženo s kratko čitanko in slovensko-bolgarskimi razgovori.

V tem namenu me je potrdil tudi nasvet „Slovanskega kluba“ v Ljubljani, kateri priporoča Slovincem, učiti se bolgarskega jezika, kar je posebno potrebno zanimajočim se za Balkan tehnikom, zdravnikom, bančnim uradnikom, trgovcem, rokodelcem i. t. d.

Kdor se pa zanima za bolgarsko književnost, ima na izbor dosta leposlovnih in znanstvenih knjig in časopisov.

V obče je za vsakega, kogar zanima Balkan, važno danes poleg hrvatsko-srbskega jezika tudi znanje *bolgarščine*.

Bolgarski jezik, katerega govori okoli $5\frac{1}{2}$ milijona ljudi, sega — kakor je pisal že naš slavni učenjak *Božidar Raič* v „Slovanstvu“ (izdala „Matica Slovenska“ l. 1873) — „od Donave do obrežij Egejskega (Belega) morja in od Črnega morja do vzhodne Albanije“. Po istem pisatelju, kateri osnovava svoje mnenje na Miklošiču, Šafařiku in dr., je *najsorodnejše narečje nekdamni bolgarščini naša slovenščina*. (Glej omenjeno knjigo str. 345).

Jezik, v katerem sta pisala sv. brata Ciril in Metod cerkvene knjige, imenujejo nekateri slavisti *staroslovenski*, drugi — *starobolgarski*. Kateri imajo prav, o tem nimam namena tukaj razpravljati. Na vsak način pa je bil narod, od katerega so Bolgari sprejeli slovanski govor, veja *slovenskega* pokolenja. A vsled sosedstva in zmesi z Bolgari so se v stari slovenščini nekatere jezikovne pojave predružačile, nekatere oblike so se izgubile *) itd.

Večina sedanjih posebnosti bolgarskega jezika se je pojavila kmalu po prvem razrušenju bolgarske države 1018 leta. V listinah XIII. stoletja se zanemarja poprsek — posebno po predlogih — sklanja. Pridevniki tvorijo istotam drugo stopinjo s predstavko *po-*, a tretjo s predstavko *naj-*, ne da bi se promenila končnica pridevnika; na pr. „po-širok“ (širji), „naj-širok“ (najširji). Tako je tudi v sedanjem bolgarskem jeziku.

Oziroma na te in podobne pojave tako davnih dob sme se — kakor trdi B. Raić — po pravici domnevati, da se je bolgarski govor do XVI. stoletja tako ustanovil, da se je malokaj ločil od sedanjega.

O izvoru spolnika sodi B. Raić tako-le: „Spolnik je prisiljen nastopiti zarad točnosti in lažje razumljivosti tam, kjer pešajo ali so spreminola sklonila. Grščina je tudi bila primorana sprejeti spolnik, ker ima premalo padežev; drugače pa je z latinščino, ki ima šest padežev“.

V tem obziru se strinjam z Raićem in še dostavljam, da je med drugim novo-grščina s svojim spolnikom kot sosedka mnogo pripomogla k temu, da se je spolnik tudi v bolgarščini udomačil; saj so izobraženi Bolgari še do novejših časov govorili tudi grščino. Nadalje vem iz praktičnega življenja, da je spolnik v bolgarščini često potreben, da se more točno razumeti smisel kega stavka.

Bolgarski *naglas* je precej podoben slovenskemu — mnogo bolj kot hrvatsko-srbski, a kjer se razlikuje, sem ga v slovnici označil.

Isto tako se nahaja v bolgarščini mnogo besed (oziroma korenov), kakoršnih ni v hrvatsko-srbskem jeziku, kar je tudi dokaz za bližnje sorodstvo med bolgarskim in slovenskim jezikom.

*) Nedoločnik in namenilnik sta v bolgarščini skoraj brez sledu izgubila. A staroslovenski časi pri glagolih so popolnoma ohranjeni. Dvojina se le izjemoma rabi; na pr. roga, oči, uši, (ušesi), nožē (nogi), račē (roki), ramenē; dva vola in dr.

Na pr. *streha*, hrv.-srb. krov, *prašam* (maked. nar.) hrv.-srb. pitam, *tuka* (slov. tukaj) hrv.-srb. ovdje, *az* (slov. jaz) hrv.-srb. ja, *hiža* (slov. hiša) hrv.-srb. kuća (bolg. къща), *črn* hrv.-srb. crn i. t. d.

Bolgarskega jezika se je torej zaradi sorodnosti s slovenskim jezikom in zaradi priprostih oblik Slovincu lažje naučiti, kot kakega drugega slovanskega jezika.

Slovnica ne bode delala nikomur težav; tudi se nje ni treba na pamet učiti. Dosta je, da se pazljivo prečita in se nekatere bolj redke oblike ponavljajo, dokler se osvoje; drugo pa se nauči s *čitanjem* bolgarskih knjig in časopisov. Pri tem se mora seveda včasih pogledati nazaj v pozamezne oddelke slovnice. Tako se na lahki način združi praksa s teorijo, in s časom se doseže popolno znanje jezika.

Podajem to skromno delo svojim dragim rojakov z željo, da bi tudi nekoliko pripomoglo k vzajemnemu upoznavanju in zbliževanju južnih Slovanov na prosvetnem in narodno-gospodarskem polju.

Našim bratom na Balkanu pa naj velja, kar veli rimski pesnik *Vergil* (Aeneis XI. 362):

Nulla salus bello; pacem te poscimus omnes!

(Ni ga blagorja v vojni; vsi si želimo miru!)

Sofija, na praznik sv. Cirila in Metoda 1913.

A. B.

Izvorniki.

Pri sestavljanju slovnice sem se oziral posebno na najnovejše bolgarske slovnice:

Карагюловъ. Уроци по българска граматика. Пловдивъ 1911.

Мирчевъ. Българска граматика. Търново 1912.

Ивановъ. Българска Граматика. Пловдивъ 1905.

Primerjal sem tudi: *Николовъ*. Указаніе къ изученію болгарскаго языка. Софія 1910.

Benigar. Bugarska Slovnica. Zagreb 1904.

Wagner. Mluvnice jazyka bulharského in „Bulharský snadno a rychle“. Praga 1895.

Vsebina.

	Stran
Predgovor	III
Slovnica.	
<i>Bolgarska abeceda</i>	1
Izgovarjanje in pomen pismenk	3
Ob odnošaju bolgarščine k slovenščini	4
Vaja v čitanju	5
<i>I. Spolnik</i>	6
<i>II. Samostalnik.</i>	
Spol	7
Spolnik za samostalnikom	9
Sklanja	10
<i>III. Pridevnik</i>	13
<i>IV. Števnik.</i>	
A. Glavni	15
B. Redni	—
C. Ločilni in množilni	17
<i>V. Zaimena.</i>	
A. Osebna	17
B. Povratna	18
C. Posestna	—
D. Vprašalna	19
E. Oziralna	—
F. Kazalna	20
G. Nedoločna	21
<i>VI. Glagol.</i>	
A. Sprega pomožnih glagolov	23
B. Sprega pravih glagolov	25
C. Nepravilni glagoli	26
Pojasnila k glagolskim oblikam	27
<i>VII. Predlog</i>	33
<i>VIII. Prislovi</i>	37
<i>IX. Veznik</i>	38
<i>X. Medmet</i>	39

Čitanka.

1. Липа	40
2. Рила-планина и Рилскиятъ монастырь	41
3. Казанлъкъ	42
4. Македония	43
5. България	44
6. Балкански полуостровъ	47

Razgovori.

I. Obči razgovori	49
II. Razgovori za popotnike	53

Tablice s cirilsko pisavo.

Vaje v pisanju in čitanju cirilice	60
------------------------------------	----

Bolgarska abeceda.*

Cirilica.

Latinica.

Tisek :

Rokopis :

Glasi se :

А	а	А	а	а
Б	б	Б	б	б
В	в	В	в	в
Г	г	Г	г	г
Д	д	Д	д	д
Е	е	Е	е	е
Ж	ж	Ж	ж	ž
З	з	З	з	z
И	и	И	и	i
Й	й	Й	й	j
К	к	К	к	k
Л	л	Л	л	l
М	м	М	м	m
Н	н	Н	н	n

* Abeceda se imenuje bolgarski „azbuka“ po prvih dveh pismenkah v cirilici: *a*, kateremu se pravi „az“ (slov. jaz); *б* = *b* „buki“ (buk, slovenski bukev).

О о
 П п
 Р р
 С с
 Т т
 У у
 Ф ф
 Х х
 Ц ц
 Ч ч
 Ш ш
 Щ щ
 — ъ
 — ь
 Ъ ѣ
 Ю ю
 Я я
 Ж ж

O o
 P p
 R r
 S s
 T t
 U u
 F f
 X x
 C c
 U u
 M m
 U u
 M m
 U u
 — o
 — v
 t n
 O o
 A a
 S s

o
 p
 r
 s
 t
 u
 f
 h
 c
 č
 š
 št
 } â
 } ali zamolklo
 e, ě (ja)
 ju
 ja
 } â zamolklo

* Abeceda se imenuje pojcarski „abuka“, po prvih dveh pismenkah v cirilici: „a, kateremu se pravi „az“, (slov. jaz); „b, „bŭbŭ“, (buk, slo-
venski bukev).

Izgovarjanje in pomen pismenk.

Glasniki: a, e, и, o, y se izgovarjajo kakor slovenski; samo **e** v začetku besedi in osamljeno se glasi kakor „je“.

ю se glasi kakor „ju“; na pr. южно — južno.

я se glasi kakor čisto „ja“; na pr. ясно — jasno, ягода — jagoda.

ж se izgovarja z malo stisnjenim grlom kakor zamolklo â; nahaja se le v sredini besedi, katere imajo ednaki koren s slovenskimi z glasnikom **o**; na pr. ржкá — ráká (roka), збѣ — (záb, zob), гжста — gâsta (gosta).

V začetku besede ima **ж** samo жгълъ — ág'l (ogelj); na koncu: сж — sâ (so).

ѣ, imenovano „dvojno e“, se glasi v iztočnih pokrajinah Bolgarske kakor „ja“ (ea), a v zapadnih kakor „e“; na pr. вѣра — vera ali vjara. **Narečja** se pišejo z **ѣ** na kraju: кѣдѣ — k'dě (kje), злѣ — zľě (zlo). Spolnik množine m. in ž. spola **-тѣ** se piše vedno z **ѣ**; na pr. думата — думитѣ — dumitě (besede), мѣжетѣ — mážětě (možje). **Števnik** двѣ — dvě in proizvedeni od njega se pišejo z **ѣ**. Na pr. двѣстѣ (200); двѣ хиляди (2,000) in dr.

Kedar sledita v **glagolih** dva **e** drug za drugim neposredno, tedaj se piše prvo z **ѣ**. Na pr. пѣе — pěje, сѣе — seje in dr. Na koncu glagolov v množini se ne piše **ѣ**, ampak **e**. Na pr. пѣете — pějete, сѣете — sějete.

Soglasniki: б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ (št) se izgovarjajo kakor slovenski.

Polglasniki: ъ (trdo „jer“) **ь** (mehko „jer“).

ъ v sredini besedij, kakor tudi na koncu samostalnikov in pridevnikov, kedar je k njim pripojen spolnik (**тъ**), se glasi kakor kratko in zamolkolo â; na pr. българинъ se glasi kakor bálgarin (Bolgar); върба — vrbá; народътъ — naro'dát (narod).

ъ na kraju besedi se sploh ne čuje, a samo pomenja, da se mora poslednji soglasnik trdo izgovoriti. — **Veznik нъ** se izgovarja kakor „no“ a piše se tudi но.

Tudi **ь** na koncu besedi se ne izgovarja, a omekšuje poslednji soglasnik in se rabi posebno pri **ženskih** samostalnikih, ki končujejo na soglasnik, na pr. смъртъ — sm'rt, милость — milost, кость — kost, in pri moških на — ль, na pr. учитель — učitelj, приятель — prijatelj.

Pri ženskih samostalnikih, končujočih se na **ь**, ako se jim pripoji spolnik (**та**), je **ь** brezglasno. Na pr. костьта — kost-ta. A pri moških se **ь** pred spolnikom **тъ** čuje kakor **я**; na pr. учительтъ — učiteljât, царьтъ — carjât, кральтъ — kraljât, пжтътъ — pâtjat, коньтъ — konjât. Pismenka **ь** stoji tudi na koncu števnikov: петъ — pet, шесть — šest, деветъ — devet, десетъ — deset in proizvedenih od istih. Pred krajnim **е** posebno v končnici **нѣ** (nje) služi za omekšanje predstoječega soglasnika; na pr. търнѣ — trnje, копѣ — kopje. A v novem pravopisu se zamenjuje v tem slučaju pri besedah, ki imajo naglas na predposlednjem zlogu, z **и**: мнѣние — mnenje, учѣние — učenje; pri onih pa, ki imajo **naglas***) na tretjem zlogu (proparoksitonon) se **ь** izpušča; na pr. исканѣ — iskanje, глѣданѣ — gledanje.

й = **j**; na pr. твой — tvoj, войвода — vojvoda.

Ob odnošaju bolgarščine k slovenščini.

1. Na mesto bolgarskega **ж** ima slovenščina **o**, na pr. зжбъ — zob, мжжъ — mož, джбъ — dob, ржкѧ — roka, пжтъ — pot, мждъръ — moder.

2. Na mesto bolgarskega **щ** (št) na koncu besedi ima slovenščina navadno **č**, a v sredini in na ročetku **č**, **šč**, na pr. ношь — poč, пещъ — peč, помощь — pomoč, срѣщамъ — srečam, плашамъ — plačam, кжща — koča, (hiša), пушсамъ — puščam, щитъ — ščit, щипамъ — ščipam. V tujih besedah je **щ** = **št**: поща — pošta, щабъ — štab.

3. Na mesto bolgarskega **ѣ** stoji v slovenščini prosto **e**; na pr. мѣра — mera, снѣгъ — sneg, пѣсенъ — pesen, пѣна — pena, вѣкъ — vek, мѣсто — mesto, вѣра — vera, вѣнѣць — venec.

*) Naglas označujem samo pri onih besedah, katere so v bolgarščini drugače naglašene kakor v slovenščini, a imajo isti pomen. Označujem ga tudi pri neznanih besedah zajedno s prevodom.

4. Na mesto bolgarskega **ъ** v sredini besedi ima slovenščina **е**; na pr. огънь — ogenj, мъгла — megla, тънъкъ — tenek, добъръ — dober, низъкъ — nizek.

5. Kjer se nahaja v bolgarskih besedah skupina **ръ** ali **ър**, se izpušča navadno v slovenskem **ъ** (neki slovenski pisatelji so prej tudi tukaj pisali „e“); na pr. върхъ — vrh (verh), държава — država, бърдо — brdo, мрътво — mrtvo, сърдце — srce, сърна — srna.

6. Kjer je pa skupina **ъл** ali **лъ** v sredini bolg. besedi, imamo v slovenskem **ol**, na pr. вълкъ (влъкъ) — volk, вълна — volna, пълно — polno, слънце — soince, дългъ — dolg, длъжностъ — dolžnost.

7. **Naglas** je v bolgarščini večinoma isti kakor v slovenščini, a kjer se razločuje, bode v tej slovnici in čitanki označen.

Pri **ѣ**, **я**, **ю**, **ж**, **ъ** je postavljen naglas poleg istih iz tehničnih ozirov: **ѣ'**, **я'**, **ю'**, **я'**, **ъ'**.

Vaja v čitanju.

Азъ чета, а ти пишешъ.

Az četá, a ti pišeš.

Кой познава добръ човѣка?

Koj (kdo) poznavá dobré čovéka?

Небето е ясно; слънцето грѣе.

Nebéto je jasno; sl'nceto greje.

Книгата е бѣла; таблата е черна.

Knigata je běla; táblata je černa.

Златото е по-тежко отъ среброто.

Zlatóto je ró-težko ot srebróto.

Шуми Марица окървавена,

Плаче вдовица, люто ранена.

Šumi Marica okrvavéna,

Plače vdovica, ljuto ranéna.

Добръ дошли, драги гости!

Dobré došli, dragi gosti!

Въ сговора е силата на славянството.

V sgovora je silata na slavjânstvoto.

Съединение-то прави силата.

S'edinénje-to pravi silata.

Културното сближение и единение на славянитѣ е едно велико
Kulturnoto sblížénje i edinénje na Slavjanitě je edno veliko

начало за съграждане свѣтло бѣдѣще на славянското плѣме.
načalo za s'gráždanje světlo bádášte na slavjanskoto plěme.

I. Spolnik.

Dele stavkov imate bolgarščina in slovenščina ednake, samo se rabi v bolgarščini spolnik **-тъ, -та, -то**, kateri služi za točno označenje predmeta ali njegove lastnosti. Spolnik se postavlja na konec besede in se ž njo zedinja.

	ednina	množina
Za moški spol — тъ	}	— тѣ
„ ženski „ — та		
„ srednji „ — то		

Primeri: мъжъ — мъжътъ (mož — ta mož, t. j. toti mož, ki je že znan, a ne mož vobče). Мъжé — мъжѣтъ (možje—ti-le možje). Женá — женѣтъ (žene — te žene). Дѣтѣ — дѣтѣто; дѣцá — дѣцáта.

II. Samostalnik.

Spol samostalnikov se v bolgarskem jeziku strinja s slovenskim.

A važno je gledati na spol pri tvorenju množine.

Moški spol.

1. Dvo-ali mnogozložni samostalniki moškega spola tvorijo množino na — **и** (i).

Na pr. законъ — закони, народъ — народи, учитель — учители.

2. **Ednozložni** samostalniki moškega spola tvorijo množino s končnico — **ове**; oni, ki končujejo na **ь** ali **й**, zadrže iste pred končnico — **ове**, naglašeno navadno na kraju (**овé**).

Na pr. даръ — даровé, домъ — домовé; зеть — зетьовé, край — крайовé.

Izjema 1. Ednozložni samostalniki царь, краль, князь, мжжъ, конь — tvorijo množino na **е**: царé, кралé, князé, мжжé, конé.

Izjema 2. Nekateri ednozložni samostalniki moškega spola tvorijo množino na — **и** (namesto — ове): зжбъ — зжби, ракъ — раци, пръсть — пръсти, вождь¹ — вожди, ставъ² — стави.

3. Kedar stoji pred samostalnikom beseda, ki točno določuje kolikost, tedaj se tvori množina na — **а** ali **я**:

Na pr. два града, (a nedoločeno: много градовé); сто коня, (a nedoločeno: множество конé), петъ лева (a nedoločeno: нѣколко лéвове).

Izjema. Le tisti samostalniki, ki končujejo na **-инъ**, **-тель**, **ин** — **ецъ**, kedar se določujejo z besedami: двама, трима, четирма, петима itd., ne prejemajo **а** ali **я**, ampak — **и**.

Na pr. двама учители, трима българи, петима старци.

4. Samostalniki na **-инъ** tvorijo množino na **-и** (**нъ** se izpusti); samo besede z naglasom na **-инъ** zadrže **н**.

Na pr. българинъ³ — българи, селянинъ — селяни; домакйнъ — домакйни.

5. Samoglasnik **е**, kakor tudi **ъ** v končnicah samostalnikov odpade v množini, ako se more izgovoriti dotična beseda brez njega.

Na pr. вѣнѣць — вѣнци, старецъ — старци, овѣнъ — овнй; огънь — огньовé, косъмъ — косми⁴, момъкъ — момцй. A ostane: мѣсець — мѣсеци, мждрецъ — мждреци, мозъкъ — мозъци, писъкъ⁵ — писъци.

6. Med samostalniki na — **ель** izgube samoglasno **е** v množini samo oni, kateri imajo naglas na poslednjem zlogu.

Na pr. пѣтель — пѣтли, орель — орли. A drugi jo zadrže: житель — жители, учитель — учители.

¹ vodja. — ² sklep (na roki).

³ Imena narodov se po bolg. pravopisu **не** pišejo z veliko začetno pismenko. A imena mest in oseb se pišejo z veliko pismenko.

⁴ lasje. — ⁵ krik.

Opazka. Na poseben način tvorijo množino sledeči samostalniki: *братъ — братя, господи'нъ — господá, камъкъ ali камекъ — камъни, турчинъ — турци, кракъ¹ — кракá, рогъ — рога, день — дни, сънь² — сънища, заекъ³ — зайци.*

Pomni sledeče izreke: *два брата, двама братя, много братя. — Господá! двама господи'на, много господи'новци. — Два крака, много кракá; два дни = два дéна, много дни. — Единъ пжть⁴, два пжти⁵, много пжти⁶. — Единъ човѣ'къ, двама човѣ'ка = двама души⁷, много души; много хóра = много людé⁸.*

Ženski spol.

1. Samostalniki ženskega spola tvorijo množino na **-и** (i):
Na pr. *баба — баби, рѣка — рѣки, земля⁹ — земй, кость — кости, ношь — ноши.*

Promenljivo **е** v krajnem slogu se izpušča kakor v slovenščini, isto tako **ъ**.

Na pr. *пѣсень — пѣсни, мисль — мисли.*

Pomni sledeče oblike: *ржчá — ржцѣ', ногá — нозѣ', кжца — кжци ali кжця', врата — врати' ali вратя', нива — ниви ali нивя', овцá — овци' ali овцé.*

2. Pri **ženskih** samostalnikih na **-га, -ка, -ха** ne omeščavajo se nikdar **г, к, х** pred **и** v množini, a pri **moških** je različno.

Na pr. *джгá¹⁰ — джгй, мж'ка¹² — мж'ки, лѣхá¹² — лѣхй; слугá — слугй, букъ¹³ — буйки, трѣстика — трѣстики, чехъ¹⁴ — чехи, бѣ'лѣгъ¹⁵ — бѣлѣзи, влахъ¹⁶ — власи, владика — владичи.*

Srednji spol.

Samostalniki srednjega spola tvorijo množino na dva načina:

1. Ko se zameni končnica ednine **-о** z **-а, -е** z **-я**. Ako stoji **е** za **ц** ali **щ**, tedaj se pristavi v množini **-а (-ца, -ща).**

¹ noga. — ² sanje. — ³ zajec. — ⁴ enkrat. — ⁵ dvakrat. — ⁶ mnogokrat. — ⁷ dve duši t. j. dva človeka. — ⁸ mnogo ljudi.

⁹ zemlja. — ¹⁰ mavrica. — ¹¹ muka. — ¹² léha ali greda. — ¹³ bukev. — ⁴ Čeh. — ¹⁵ znak, biljeg. — ¹⁶ Vlah.

Na pr. гнѣздó — гнѣздá, крилó — крилá ali крилѣ (двѣ); лозé¹ — лозя', цвѣте — цвѣтя', морé — моря', дѣйствиe² — дѣйствія; лицé — лицá, училище³ — училища.

Izjeme: ухó — уши, окó — очи.

2. Ko se pristavijo ednini določeni končni zlogi: **-на, -ена (-енѣ), -та, -ета, -еса.**

Na pr. врѣмé⁴ — врѣменá, ѿме — именá, плѣме — плѣменá, рамо⁵ — раменá (рамѣнѣ), морé⁶ — морéта, пиле⁷ — пилета, дърво'⁸ — дървéта ali дървесá, дървчé⁹ — дървчéта, небо' (é) — небесá, чúdo — чудесá.

Pomni nepravilne oblike: купь — кúпища, градъ — градищá (in pravilno градовé) стънь¹⁰ — стъ'нища, врабчé¹¹ — врабчéта, телé — телци', яре¹² — ярци, дѣтé — дѣцá, листó — листцá.

Spolnik za samostalnikom.

Neka posebnost bolgarskega jezika je spolnik.

1. Spolnik za ednino moškega spola je **тъ**, ženskega **та**, srednjega **то**. V množini za moški in ženski spol **тъ**, za srednji **та**.

Spolnik stoji na kraju besede ter se zedinja ž njo v eno celoto.

Na pr. закóнь — закóньтъ (izgovarjaj: zakónât) — закóнитѣ, майка — мáйката — мáйкитѣ, дѣлó — дѣлóто — дѣлáта.

2. Pri moških samostalnikih na **тъ** se čita pred spolnikom ta polglasna; pri enozložnih prehaja celó naglas na njo.

Na pr. гóворътъ (góvorât), домътъ (domât), градътъ (gradât).

3. V besedah na **ь** in **й**, ako se jim pristavi spolnik, izgovarjajo se te končnice kot **я** (ja), kakor se tudi včasí pišejo.

Na pr. приятель — приятельтъ ali приятелятъ, (obe obliki se izgovarjate ednako: prijáteljât); коньтъ — коньтъ (kónjât); край — крайтъ (krájât).

4. Pri ženskih besedah na **ь** prehaja naglas na spolnik.

Na pr. любóвь — любóвьтá, рáдость — рáдостьтá.

¹ lozje, trsje. — ² delo. — ³ šola. — ⁴ čas. — ⁵ rama. — ⁶ morje. — ⁷ pišče. — ⁸ drevo. — ⁹ drevesce. — ¹⁰ sanje. — ¹¹ vrabec. — ¹² kozlič.

5. Pri samostalnikih, kateri skončujejo na samoglasnik, strinja se članek z istim; tako dobivajo samostalniki moškega spola na **a** in **я** članek **та**.

Na pr. слуга — слугата, войвода — войводата, сдия¹ — сдия'та, дѣца — дѣцата, крака² — краката.

6. Pri nekih kolektivnih na **e** se rabi **то** namesto **тѣ**.

Na pr. търне — търнето, камене — каменето.

7. Beseda кжца (hiša ali koča) ima v množini s spolnikom кжитѣ ali кжця'та.

Opazka. Lastna imena, kakor tudi besedi **Богъ** in **Господь** (v smislu Gospod-Bog) ne prejemajo spolnika.

Sklanja.

1. V bolgarskem jeziku je pet padežev: 1. imenovalnik (nominativ), 2. rodilnik (genitiv), 3. dajalnik (dativ), 4. tožilnik (accusativ), 5. zvalnik (vocativ).

Za vseh pet padežev imajo posebne oblike samo **lastna** in **rodninska** imena **moškega** spola na **ъ, ъ, й**.

Imen.	Богъ	Стоя'нъ	братъ
Rod.	Бога	Стояна	брата
Daj.	Богу	Стояну	брату
Tož.	Бога	Стояна	брата
Zval.	Боже!	Стояне!	брате!

Opazka. Pri drugih samostalnikih moškega spola so se padežne oblike večinoma izgubile, a kar jih je ohranjenih, so iz staroslovenskega ali starobolgarskega jezika.

Imen.	врагъ	конь	родъ
Rod.	врага	коня	рода
Daj.	врагу	коню	роду
Tož.	врага	коня	рода
Zval.	враже!	конио	роде!

2. Sicer pa se padeži nadomestujeje s predlogi **на** in **отъ**.

¹ sodnik. — ² noge.

a. Moški spol.

Ednina.

brez spolnika:

Imen.	naróďъ
Rod.	na naróďъ
Daj.	na naróďъ (народу)
Tož.	naróďъ
Zval.	naróďe!

s spolnikom:

naróďтъ
na naróďa
na naróďa
naróďa
naróďe!

Množina.

Imen.	naróďi
Rod.	na naróďi
Daj.	na naróďi
Tož.	naróďi
Zval.	naróďi!

naróďitъ
na naróďitъ
na naróďitъ
naróďitъ
naróďitъ!

b. Ženski spol.

Ednina.

brez spolnika:

Imen.	gorá
Rod.	na gorá
Daj.	na gorá
Tož.	gorá
Zval.	gòro!

s spolnikom:

goráta
na goráta
na goráta
goráta
gòro!

Množina.

Imen.	gorí
Rod.	na gorí
Daj.	na gorí
Tož.	gorí
Zval.	gorí!

gorítъ
na gorítъ
na gorítъ
gorítъ
gorí!

c. Srednji spol.

Ednina.

brez spolnika:

Imen.	děté
Rod.	na děté

s spolnikom:

dětéto
na dětéto

Daj.	на дѣтѣ	на дѣтѣто
Tož.	дѣтѣ	дѣтѣто
Zval.	дѣтѣ!	дѣтѣ!

Множина.

Imen.	дѣцá	дѣцáта
Rod.	на дѣцá	на дѣцáта
Daj.	на дѣцá	на дѣцáта
Tož.	дѣцá	дѣцáта
Zval.	дѣцá!	дѣцá!

Opazka 1. Samostalniki **ženskega** spola na **-a** in **-я** imajo posebne oblike samo za dva padeža: za imenovalnik in zvalnik. Vsi drugi se tvorijo s predlogi.

Na pr. България — о България! Родина — родино!

Opazka 2. Samostalniki **srednjega** spola, kakor sploh **vsi** samostalniki v **množini** nimajo sklanje. Kakšno mesto zajema beseda v stavku, to je razvidno iz smisla, ali se pozna po padežu.

Na pr. Хубаво е нашето **отѣчество** (imenovalnik). Lepa je naša domovina.

Дѣцá, обичайте своето **отѣчество** (tožilnik). Otroci, ljubite svojo domovino.

Отѣчество (zvalnik) любезно, какъ хубаво си ти! Domovina ljubezniva, kako si ti lepa!

Opazka 3. Rabijo se še danes nekateri stari padeži:

Иа пр. царь — царю (daj. in zval.); войвода — войводи (daj.); леля¹ — лели (daj.); Рада — Ради (daj.). A isto tako je pravilno: на царя (daj.), на Рада itd. Zvalniki: войводе, лелио, Радо!

Христóсъ² se sklanja: на Христá ali Христá (rod.), на Христá ali Христу (daj.), Христá (tož.), Христе (zval.).

Besede на **г, к, х** omeščujejo te soglasnike pred **е** v zvalniku v: **ж, ч, ш**; gibljivo **ъ** ali **е** se izpušča v zvalniku.

Na pr. Богъ — Боже, юнакъ — юначе, духъ — душе; мoмъкъ³ — момчѣ, орелъ — орле.

Pomni še nekoliko nepravilnih zvalnikov:

синъ — сине, сино, синко!

братъ — брате, братко!

башá⁴ — тате, татко, тейко!

¹ teta. — ² Kristus. — ³ dečko. — ⁴ oče.

Отѣць — ѳтче!

Богъ — Боже, Божеле!

Го'сподъ¹ — Го'споди! (Господи́нь² — господине)!

заецъ — зайче!

князь — княже!

дъщеря'³ — дъще!

момá⁴ — моме!

майка·ali·мама — майко, мамо, мале, малеле!

III. Pridevnik.

1. V bolgarščini razločujemo določne in nedoločne pridevnike. Poslednji imajo za moški spol končnico **-ъ** ali **-и**, za ženski **-а** ali **-я**, za srednji **-о** ali **-е**. V množini imajo za vse tri spole **-и**.

Na pr. добъ'ръ, добра́, добро́;
градски, градска, градско.

2. **Določen** pridevnik moškega spola se tvori, ako se **ъ** ali **и** zameni z **-ий**, ženskega in srednjega spola, ako se pristavi spolnik **-та** ali **-то**. V množini je za vse tri spole končnica **-тѣ**.

Na pr. добрый, добра́та, добро́то, — добритѣ.
градский, градската, градското, — градскитѣ.

3. Nedoločni pridevniki moškega spola, kateri imajo v poslednjem zlogu gibljivo **е**, ga izgube v vseh ostalih oblikah, kakor tudi v slovenščini. Isto velja o **ъ**.

Na pr. вѣченъ, вѣчна, вѣчно, — вѣчни
вѣчний, вѣчната, вѣчното, — вѣчнитѣ
малькъ, малка, малко, — малки itd.

Opazka. Pridevniki na **-ненъ**, se pišejo torej v istih oblikah z dvema **н**.

Na pr. именовъ¹, именна, именно, — именни
стѣненъ², стѣнна, стѣнно, — стѣнни.

4. **Sklanjajo** se pridevniki kakor samostalniki. Samo tožilnik določene oblike se tvori na **-я**, a rodilnik in dajalnik tako kakor tožilnik, ko se jima pristavi še predlog **на**.

Na pr. лѣтний, лѣтняя, на лѣтняя.

¹ Gospod-Bog. — ² gospod. — ³ hči. — ⁴ deklica.

⁵ imenski. — ⁶ stenski.

Kedar se sklanja pridevnik v določni obliki zajedno s samostalnikom, tedaj se menja samo pridevnik, a samostalnik ostane nepremenjen.

Na pr. добрий ученикъ, на добрия ученикъ, добрия ученикъ; добрийтъ ученици, на добрийтъ ученици i. t. d.

Opazka. Pridevniki, tvoreni od **lastnih** imen, ako pomenjajo samo **eden** predmet, se pišejo z veliko pismenko: Охридъ — Охридско езеро (izgovori: jezero), София — Софийска околия¹.

A pridevniki, postali iz imen narodov, se pišejo dosledno malo kakor dotični samostalniki: българинъ — български, словенець — словенски, русинъ — руски, турчинъ — турски.

В а ја.

Дѣтѣ, не развѣляй² гнѣздо́то на птѣнцето! — Погледнѣте синьото небѣ. — Отъ добро́ съме добъ'ръ плодъ. — Въ горѣта³ има разни дървѣта. — Зако'нътъ трѣбва да се знае. — Всѣки трѣба да знае зако'на. — Коньтъ и ношя'⁴ види. — Коня гледай отпрѣдъ, а човѣка отвредъ⁵. — Краятъ⁶ краси работата⁷. — Края му гледай! — Рибата се овоня'ва⁸ отъ главѣта. — Съвѣстьта⁹ е буди'льникъ божий. — Дѣцѣта гово'рятъ истината. — Змия'га¹⁰ не си показва нозѣтъ.¹¹ — Сѣдия'та¹² трѣбва да бѣде справедливъ.¹³ — Хвѣщаме¹⁴ съ пръ'ститѣ, рабо'тимъ¹⁵ съ рѣцѣ'тъ, гледаме съ очигѣ.

5. **Stopnjevanje** pridevnikov je jake priprosto. Od prve stopinje se tvori druga na ta način, da se postavi pred njo predstavek **по-**, ne da bi se pridevnik premenil; a tretja stopinja se tvori s predstavkom **най-**. Oba predstavka sta vedno naglašena.

Na pr. силенъ — по'-силенъ — най-силенъ, мждъръ (moder) — по'-мждъръ — най-мждъръ, добъ'ръ — по'-добъръ — най-добъръ.

Slovensko „od“, „nego“, „kakor“ v primerjanju se izraža z „отъ“ ali „отъ колкото“.

Na pr. Златото е по'-тежко отъ срѣбро'го. (Zlato je težje od srebra). Майката е по'-мждра отъ колкото дъщеря'та. (Mati je modrejša kakor hči).

¹ okolica.

² razdiraj. — ³ gozd. — ⁴ po noči. — ⁵ od vseh strani. — ⁶ kraj, konec. — ⁷ delo. — ⁸ osmrđi. — ⁹ vest. — ¹⁰ kača. — ¹¹ noge. — ¹² sodnik. — ¹³ pravičen. — ¹⁴ prijemamo. — ¹⁵ delamo.

V a j a.

Въ западна Македония има много хубави¹ езера, — едно' отъ друго по'-хубави: хубаво е Островското езеро; много по'-хубаво е Прѣспанското; но най-хубаво е Охридското езеро. И на Рила² има много езера; но Рилскитѣ езера сж малки, — много по'малки отъ македонскитѣ езера.

IV. Števnik.

A. Glavni:

B. Redni:

1	Единъ (m.) една (ž.) едно' (sr.)	пръвъ, — а, — о
2	два (m.) двѣ (ž. in sr.)	вторъ, — а, — о*
3	три	трети, — а, — о
4	чѣтири	четвърти, — а, — о
5	петъ	пети, — а, — о.
6	шестъ	i. t. d.
7	седемъ	
8	осемъ	
9	деветъ	
10	десетъ	} единадесети ali
11	единадесетъ, ali единайсетъ	
12	дванадесетъ, — найсетъ	} дванадесети ali
13	тринадесетъ, — найсетъ	
14	четирнадесетъ, — найсетъ	i. t. d.
15	петнадесетъ, — найсетъ	
16	шестнадесетъ, — найсетъ	
17	седемнадесетъ, — найсетъ	
18	осемнадесетъ, — найсетъ	
19	деветнадесетъ, — найсетъ	} двадесети ali
20	двадесетъ, дваисетъ	
21	двадесетъ и единъ	двадесетъ и първи —
30	тридесетъ, трийсетъ	втори, — трети.
40	четирдесетъ, четирийсетъ	i. t. d.
50	пѣтдесетъ, ali пендесѣ	

¹ Iepi. — ² Rila-planina.

* Od tod beseda вторникъ = vtorek t. j. drugi dan v tednu, kakor четвъртъкъ (četrtek) četrti in петъкъ (petek) peti dan.

60	шестдесетъ, шейсетъ, шейсѣ	
70	седемдѣсетъ	
80	осемдѣсетъ	
90	деветдѣсетъ, али девендесѣ	
100	сто	стоти
200	двѣстѣ	i. t. d.
300	триста	
400	четирсто'тинъ	
500	петсто'тинъ	
600	шестстотинъ, али шестотинъ	
1.000	хила'до (тисѣща)	хила'дний, тисѣ'щий. i. t. d.
	2.000 двѣ хила'ди,	3.000 хила'ди
	100.000 сто хила'ди,	1.000.000 единъ милионъ
	2.000.000 два милиона,	10.000.000 десетъ милиони.

Števník **еди'нъ, еднá, еднó** sprejmlje spolnik **-тъ, -та, -то**, in se sklanja tako-le:

Imen.	единътъ	али	единиятъ
Rod.	на единия	али	на едного'
Daj.	на единия	али	едному'
Tož.	единия	али	едного'.

Števník **два** sprejmlje spolnik **-та** (двата), **двѣ** spolnik **-тѣ** (двѣтѣ), a vsi drugi — spolnik **-тѣ**.

Оразка 1. Namesto **два** se govori tudi **двáма** ali **двóица**, namesto **три** — **трима** ali **трóица**, namesto **чѣтири** — **чѣтирма** ali **чѣтвóрица**, namesto **петъ** — **петима** ali **пето'рица**, **шестъ** — **шестима** ali **шесто'рица**, **седемъ** — **седмйна** ali **седмо'рица**, **осемъ** — **осмйна** ali **осмо'рица**, **дѣветъ** — **дѣветима**, ali **девето'рица**, **дѣсетъ** — **десетима** ali **десето'рица**.

Števníki na **-има** in **-ица** se rabijo samo pri moških osebah. Na рг. трима лѣ'кари, петима свѣщеника.

Оразка 2. Redni števníki прѣръ — прѣрвий, прѣрвата, прѣрвото; вторъ — вторий, втората — второто; трети — третий, трѣтата — трѣтото i. t. d. se sklanjajo kakor pridevniki.

Ромни: 1 *едини'ца* ali *еднá* единица, 2 *двѣ* единици; $\frac{1}{2}$ *полови'на* ali *една* половина, $\frac{2}{2}$ *двѣ* половини; $\frac{1}{4}$ *четвѣрти'на* ali *еднá* четвѣртина, $\frac{2}{4}$ *двѣ* четвѣртини, $\frac{3}{4}$ *три* четвѣртини; $\frac{1}{3}$ *трети'на* ali *еднá* третиня, $\frac{2}{3}$ *двѣ* третини.

C. Ločilni in množilni števnikl.

Ločilni števnikl: двоенъ (dvojen) — двойний (dvojni), троенъ — тройний, четворенъ — четворний i. t. d.

Множилни števnikl: единъ пжтъ (enkrat), два пжти (dvakrat), три пжти (trikrat), четири пжти (štirikrat) i. t. d.

Namesto единъ пжтъ se pravi tudi **веднájъ**, namesto два пжти — **дважъ**, namesto три пжти — **трижъ**.

V a j a.

И'мало едно' врѣмѣ¹ трѡица брата. — Богъ е единъ, но въ три лица. Въ честь на троеличния Богъ празнуваме празника св. Трѡица. Едно' се казва едница, петъ — пѣтица, сто — стѡтица, три — тройка. Едно' е пѡ-вече отъ половина. Единъ юнакъ не е юнакъ. — Единъ вѣрши,² хиля'до теглятъ.³ Единъ старъ приятель струва⁴ за двама нови. — Пѡ-добрѣ днесъ петъ, а не утрѣ дѣсетъ. — Отъ една йскра много кжщи⁵ изгáрятъ.⁶ — Отъ една овца двѣ кожи не излѣ'зватъ.⁷

„Кажй, колко крави ймамъ“, рекълъ единъ прѡстáкъ⁸ на Хитъръ Петъръ,⁹ — „ще ти дамъ и двѣтѣ“.

— Двѣ! отговѡрилъ Хитъръ Петъръ.

V. Zaimena.

A. Osebna.

Za prvo osebo.

Ednina :

Množina :

Imen.	азъ	ни, ний, ние
Rod.	на мене	на насъ
Daj.	на мене, менѣ, ми	на насъ, намъ, ни
Tož.	мене, ме	насъ, ни.

Za drugo osebo.

Imen.	ти	ви, вий, вие
Rod.	на тебе	на васъ
Daj.	на тебе, тебѣ, ти	на васъ, вамъ, ви
Tož.	тебе, те	васъ, ви.

¹ едно врѣме o svojem času. — ² stori. — ³ trpijo. — ⁴ velja. — ⁵ hiše. — ⁶ izgorijo. — ⁷ izidejo. — ⁸ priprost človek. — ⁹ Хитъръ Петъръ, Zviti Peter, kakor slov. Pavliha.

Za tretjo osebo.

Imen.	M. sp. той, Sr. sp. то, оно	Ž. sp. тя, она
Rod.	на него	на нея
Daj.	на него, нему, му	на нея, ней, ѝ
Tož.	него, го.	нея, я.

Množina (za vse tri spole):

Imen.	тѣ
Rod.	на тѣхъ
Daj.	на тѣхъ, тѣмъ, имъ
Tož.	тѣхъ, ги.

B. Povratna.

Imen.	—
Rod.	на себе, на себе си
Daj.	на себе, на себе си, си
Tož.	себе, себе си, се.

C. Posestna.

Edn. мой,	моя',	моё.	Množ. мой	(za vse tri spole)
„ твой,	твоя',	твоё.	„ твой	„
„ свой,	своя',	своё.	„ свой	„
„ нашъ,	наша,	наше.	„ наши	„
„ вашъ,	ваша,	ваше.	„ ваши	„
„ néговъ (njegov),	néгова,	néгово.	„ néгови (njegovi)	„
„ нейнъ (njen),	нейна,	нейно.	„ нейни (njeni)	„
„ тѣ'хенъ (njihov),	тѣхна,	тѣхно.	„ тѣхни (njihovi)	„

Tim zaimenom se tudi pristavlja spolnik, in tedaj se sklanjajo kakor prilogi: мойтъ, моята, моето; на моя, на моята, на моето i. t. d.

Redko se rabi stara sklanja:

мой,	моего,	моему,	моего
твой,	твоего,	твоему,	твоего
свой,	своего,	своему,	своего
нашъ,	нашего,	нашему i. t. d.	

Na pr. Моему приятелю, отцу нашему (našemu očetu); своего рода (svojega roda, svojedobno).

Namesto vsakega izmed teh zaimen se rabi često tudi dajnik osebni in povratni: ми, ти, си, му, ѝ, ни, ви, имъ.

Te besedice so nespremenljive ter stoje vedno za samostalnikom, h kateremu spadajo.

Na pr. мой братъ али братъ ми, моя' сестра' али сестра' ми, моё дѣтѣ али дѣтѣ ми; твоя кжща (hiša) али кжща ти, негова кжща али кжща му, нашъ баща (oče) али баща ни, вашъ баща али баща ви, негова книга али книга му, тѣхната градина (njihov vrt) али градина имъ.

Той почита своя баща али той почита баща си (on spoštuje svojega očeta).

D. Vprašalna.

Edn. кой,	коя'	коё.	Множ.	кой	(za vse tri spole);
„ чий (čegav),	чия'	чие.	„	чий	„
„ какъ'въ,	какв́а	какв́о.	„	какв́и	„
„ колъкъ,	колка,	колко.	„	колки	„

Що (каj)? какв́о (каj али koga)? колко али колцина (koliko)?

Ta zaimena ne sprejemajo spolnika. Кой se sklanja na poseben način: rod. на кого', dat. кому́; тож. кого'. A vsa druga vprašalna zaimena se sklanjajo kakor prilogi.

Na pr. Ти кой си? (Ti kdo si?) — Що искашъ? (Кaj hočeš?) — На колко си години? (Koliko let imaš?) — Какъвъ човѣкъ си? (Kakšen človek si?) — Какв́а страна е България? (Kaka dežela je Bolgarija?) — Коё желáете: чёрното робство или златната свобода? (Kaj želite: černo sužnost ali zlato svobodo?)

E Oziralna.

Oziralna zaimena se tvorijo od vprašalnih, katerim se privstavlja то.

Na pr. Edn. който (kateri, kdor), коя'то, коёто; множ. който; на кого'то, на коя'то, на коёто; на който.

Daj. m. sp. кому́то али на когóто (komur).

Edn. чийто (čegav),	чия'то,	чие́то;	множ.	чийто;
„ какъ'вто (kakoršen),	какв́а'то,	какв́о'то;	„	какв́ито.
Колкото (kolikor); що, щото (kar).				

Na pr. Който види вълка, вика. (Kdor vidi volka, kriči). Който летѣ не рабо'ти, той зимѣ гладува. (Kdor poleti ne dela,

ta po zimi strada, ali trpi glad). Който падне въ бой за свобо'да, той не умйра. (Kdor pade v boju za svobodo, ta ne umre). Какво'то посѣ'ешъ, това ще пожъ'нешъ. (Kakoršno [seme] si posjal, to boš žel). Недалечъ е висо'ки Балканъ, чийто върхове сж покрити съ снѣгъ. (Nedaleč je visoki Balkan, čegar vrhi so pokriti s snegom). Ко'лкото сж умрѣ'ли отъ ядене, не сж то'л-козъ отъ гладъ. (Kolikor jih je umrlo od jedenja, ni jih toliko od gladu). У'мниятъ мисли всичко, що ка'зва. (Umni premisli vse, kar reče). Всичко що лъщи, не е злато'. (Vse kar se blišči, ni zlato).

Ф. К а з а л н а.

Ednina.

a) Moški spol.

Imen.	този,	тозъ	али	тоя	(ta)
Rod.	на този,	на тозъ,	на тоя	али	тогози (tega)
Daj.	на този,	на тозъ,	на тоя	али	томува (temu)
Tož.	този,	тозъ,	тоя	али	тогози (tega).

b) Ženski spol.

Imen.	та'зи	али	та'я	(ta)
Rod.	на тази	али	на тая	(te)
Daj.	на тази	али	на тая	(tej)
Tož.	тази	али	тая	(ta).

c) Srednji spol.

Imen.	това'	али	туй	(to)
Rod.	на това'	али	на туй	(tega)
Daj.	на това	али	на туй	(temu)
Tož.	това	али	туй	(to).

Множина.

За vse tri spole.

Imen.	тѣ'зи	али	тия	(te)
Rod.	на тѣзи	али	на тия	(teh)
Daj.	на тѣзи	али	на тия	(tem)
Tož.	тѣзи	али	тия	(te).

Podobno se sklanja: онзи али оня (он), на онзи али оно-го'зи; она'зи али она'я (она); онова' али ону'й (оно). Множ. онѣ'зи али онія (они, оне, она).

Такъ'въ, такава, такѡва, такїва (takšen — а — о — і).
Такъ'взи, таквази, таквѡзи, таквїзи (takšen — а — о — і).
Тѡлкъ'ъ али тѡлкъавъ, тѡлкава, тѡлкаво, тѡлкави (tolik — а — о — і).
И'накъвъ, ѣнаква, ѣнакво, ѣнакви (drugačen — а — о — і).

Опazка. Kazalna zaimena ne dobivajo spolnika.

Samo сжщи, сжца, сжшо (isti, ista, isto) more se zjediniti s spolnikom: сж'щий али сж'щия, сж'шата, сж'шото. Множ. сж'шитѣ.

Zaime толкова али толкози (toliko) nadomestuje število.

В а ј а.

Ланското лѣто бѣ горѣщо; това' лѣто не е толкова. — Ти обичашъ (ljubiš) това', а ний такїва ра'боти нещѣмъ (a mi takšnih reči počemo). — Азъ се радвамъ на това'.

Жетва е сега'¹ . . . пѣйте, робини,
Тѣз' тжжни пѣсни! Грѣй и ти, слънце!
Въ газ' робска земя ще да загине²
И този юна'къ . . . Но млѣкнї³, сърце.

G. Nedoločna in nikalna.

Всѣки али всѣкой (vsaki), всѣка, всѣко; множина всички али всинца (vsi).

Нѣкой (nekateri ali nekdo), нѣкоя, нѣкое; мн. нѣкои.

Никой (nikdo), никоя, никое; мн. никакви.

Нѣ'какъвъ (nekačošen), нѣкаква, нѣкакво; мн. нѣкакви.

Нїкакъвъ (nikakoršen), никаква, никакво; мн. никакви.

Всѣ'какъвъ (vsakoršen), всѣкаква, всѣкакво; мн. всѣкакви.

Всичкий (ves), всячка, (vsa), всичко али все (vse); мн. всички (vsi).

Нѣчий (nekega last), нѣчия, нѣчие; мн. нѣчии.

Ничий (nikogaršen ali nobenega last), ничия, ничие; мн. ничии.

Нѣкой (nekdo); нѣщо (nečaj).

Никой (nikdo); нищо (nič).

Нѣколко али нѣколцина (nekoliko).

Еди кой (kdor koli), еди-коя, еди-кое; мн. еди-кой.

¹ sedaj. — ² ще да загине bode padel. — ³ zamolči.

Кой да е али кой-годѣ (kdor koli)

коя' да е али коя'-годѣ,

коѣ да е али коѣ-годѣ;

мн. кой да сж али кой-годѣ.

Какъ'въ да е али какъвъ-годѣ (kakoršen koli),

какъа да е, какво да е;

мн. какви да сж.

Що-годѣ али що да е (kdor koli).

Opazka 1. Nekatera od teh zaimen so ohranila stare padeže.

На рг. на всѣкого (vsakega), всѣкому (vsakemu), всѣкого (vsakega); на еди-кого (kogar koli), еди-кому (komur koli), кому да е (komur koli), кого' да е (kogar koli); на всѣкиго (vsakega), всѣкиму (vsakemu); самаго (samega), самому (samemu) itd.

Opazka 2. Zaimena, kí začénjajo z **в** se pišejo često brez **в**.

— На рг. сѣ = все, синца = всинца, сѣкой = всѣкой, сичко = всичко.

В а ј а .

Здравъ човѣкъ всичко може да ядѣ (more jesti). — Всѣки ходи съ честъта си (s svojo častjo). — Всичкитѣ прѣсти не сж равни (ednaki). — Нищо не е ново на свѣта. — Никой не знае, какво може да носи утрѣшниятъ день. — Всичко се купува, само здраве не може. — Всѣки е господарь у дома си. — Понѣкога (včasih) отъ нищо става (postane) нѣщо. — Нѣщо е по-добро отъ нищо. — Изучи (izuči se) какъвъ-годѣ заная'тъ (rokodelstvo)!

VI. Glagol.

V bolgarskem jeziku ni nedoločnika (infinitiva). Та се наdomestuje z veznikom да.

На рг. Искамъ да ямъ (hočem jesti); той не иска да пие (on neće piti).

V bolgarščini ni dvojine.

Po trajnosti se delijo glagoli na trajne ali nedovršne in dovršne. Primerí za trajne so: ямъ (jem), пия (pijem), чета (čitam); за dovršne: изямъ, изпия, прочета.

Časovnih oblik imab olgarščina več kot slovenščina. Razven glavnih časov — sedajni, prošli, in bodoči — ima še **nedovršno** prejšlost in **dovršno** prejšlost; poleg tega ima **nedoločno** prejšlost, katera se tudi deli na nedovršno in dovršno. **Bodočnost** se deli na troje: a) določna, b) nedoločna, c) bodoče svršena (predhodna) bodočnost.

Sklanja je trojna in se razpozna po osnovni končnici **druge osebe ednine** v sedanjosti:

I. sklanja ima osnovno končnico **e**; пѣя — пѣшь (pojem, poješ).

II. sklanja ima osnovno-končnico **и**; ходя — ходишь.

III. sklanja ima osnovno končnico **a** ali **я**; чакамъ — чакашь, оставямъ (zapuščam), оставяшь.

A. Sprega pomožnih glagolov:

Сѣмъ (sem). **Ща** (čem ali bom).

Nedoločnik: би, бити (stara redka oblika).

Deležnik prošli: билъ, билà, билò, билй.

щѣлъ, щѣла, щѣло, щѣли.

a) Izjavni način.

1. Sedanjest:

Е. сѣмъ	Мп. сме	Е. ша	Мп. щемъ
си	сте	щешъ	щете
е *)	сж.	ще	шатъ.

2. Prošlost nedovršna:

Е. бѣхъ	Мп. бѣхме	Е. щѣхъ	Мп. щѣхме
бѣше	бѣхте	щѣше	щѣхте
бѣше	бѣха.	щѣли	щѣха.

3. Prošlost dovršna (v dveh oblikah).

Е. бѣхъ,	бидохъ	Мп. бѣхме,	бидохме
бѣ,	биде	бѣхте,	бидохте
бѣ,	биде	бѣха,	бидоха.

*) Izgovarjaj „je“!

4. Prošlost sestavljena I.

Е. съмъ	} билъ,	} щѣль-а-о	Мп. сме	} били	} щѣли
си			сте		
е			сж		

5. Prošlost sestavljena II.

Е. бѣхъ	} билъ,	} щѣла-а-о	Мп. бѣхме	} били	} щѣли
бѣше (бѣ)			бѣхте		
бѣше (бѣ)			бѣха		

6. Bodočnost I. (v dveh oblikah).

Е. ще съмъ,	ще бжда	Мп. ще сме,	ще бждемъ
ще си,	ще бждешъ	ще сте,	ще бждете
ще е,	ще бжде	ще сж,	ще бждатъ.

7. Bodočnost II.

Е. ще съмъ билъ,	Мп. ще сме били
ще си билъ,	ще сте били
ще е билъ,	ще сж били.

b) Pогоjnik (v treh oblikah).

Е. бихъ	} билъ,	} щѣль-а-о	щѣхъ да съмъ,	щѣхъ да бжда
би			щѣше да си,	щѣше да бждешъ
би			щѣше да е,	щѣше да бжде
Мп. бихме	} били,	} щѣли	щѣхме да сме,	щѣхме да бждемъ
бихте			щѣхте да сте,	щѣхте да бждете
биха			щѣха да сж.	щѣхж да бждатъ.

c) Velevnik.

бждѣ, да бжде, бждѣте, нека да бждатъ!

d) Zanikalna sedanjost:

Е. не съ'мъ	Мп. не смѣ
не си	не стѣ
не ѣ	не сж'.

Prošlost: не бѣхъ, не съмъ билъ i. t. d.

Bodočnost: не ще съмъ, не ще бѣда.

Pogojnik: не бихъ билъ i. t. d.

Velevnik: не бѣди, не бѣдете.

B. Sprega pravilnih glagolov.*

a) Izjavni način.

1. Sedanjost.

I. skl.		II. skl.		III. skl.	
азъ	орá,	пѣя	свиря	úча	викамъ
ти	орéшь	пѣешь	свиришь	úчишь	викашь
той	орé	пѣе	свири	учи	вика
ние	орémъ	пѣемъ	свиримъ	учимъ	викаме
вие	орéте	пѣете	свирите	учите	викате
тѣ	орáтъ	пѣятъ	свирятъ	учатъ	викатъ.

2. Prošlost nedovršna.

азъ	орѣ'хъ	свирѣ'хъ	вѣкахъ
ти, той	орѣ'ше	свирѣ'ше	вѣкаше
ние	орѣ'хме	свирѣ'хме	вѣкахме
вие	орѣ'хте	свирѣ'хте	вѣкахте
тѣ	орѣ'ха	свирѣ'ха	вѣкаха.

3. Prošlost dovršna.

азъ	орáхъ	свирíхъ	викахъ
ти, той	орá	свирí	вика
ние	орáхме	свирíхме	вихахме
вие	орáхте	свирíхте	викахте
тѣ	орáха	свирíха	викаха.

4. Prošlost nedoločna:

a) nedovršna: съмъ орáлъ, съмъ свírѣлъ...;

b) dovršna: съмъ орáлъ, съмъ свírилъ.

Predhodna prošlost: бѣхъ орáлъ, бѣхъ свírилъ...

Davna prošlost: съмъ билъ орáлъ...

*) Važnejše in bolj često rabljene glagolske oblike tiskane so z navadnimi črkami, a manje rabljene z drobnimi.

5. Bodočnost:

- a) določena: ще ора̀, ще свиря, ще викамъ...;
b) nedoločena: ора̀-ща, свирѝ-ща, вика̀-ща
ора-щешъ, свирѝ-щешъ, вика-щешъ;
c) predhodna: ще съмъ (бжда) ора̀лъ, свирѝлъ...

b) Velevník.

орѝ! пѣй! свирѝ! стой! викай!
орѣте! пѣйте! свирѣте! стойте! викайте!

c) Pogojník.

- I. бихъ ора̀лъ... бихъ свирѝлъ... бихъ вика̀лъ...
II. щѣхъ да ора̀... щѣхъ да свиря... щѣхъ да викамъ...
III. щѣлъ съмъ да ора — да свиря — да викамъ...
IV. щѣлъ съмъ билъ да ора — да свиря — да викамъ...

d) Deležník.

V bolgarščini sta dva deležnika:

1. **tvorni** (participium activi): чель-а-о (čital), писаль-а-о;
2. **trpni** (partic. passivi): четень, четена, четено; пи-санъ,-а,-о.

C. Nepravilni glagoli.

1. Glagol ямъ (jem).

a) Izjavni načín.

Sedanjoŝt:

Е. ямъ
ядѣшь
ядѣ

Мн. ядѣмъ
ядѣте
ядатъ

b) Velevník.

яжъ, яжте.

c) Deležniki.

Prošli tvorni: ялъ, -а, -о, -и.

Prošli trpni: яденъ, -а, -о, -и.

Druge oblike so kakor pri pravilnih glagolih:

Prošlost: съмъ ялъ i. t. d.

Bodočnost: ще ямъ, ще ядешъ i. t. d.

Pogojnik: бихъ ялъ i. t. d.

2. Glagol дамъ (dam).

a) Izjavni način.

Sedanjest:

Е. дамъ

Мн. дадемъ

дадешъ

дадете

даде

дадатъ.

b) Velevník.

давай аli дай, давайте аli дайте.

c) Deležniki.

Prošli tvorni: даль.

Prošli trpni: даденъ.

Druge oblike so kakor pri pravilnem glagolu **opa**.

3. Glagol крадемъ (kradem).

Izjavni način

Sedanjest.

Е. крамъ

Мн. крадемъ

крадешъ

крадете

краде

крадатъ.

Druge oblike so kakor pri pravilnem glagolu **opa**. Na pr. bodočnost: не ше крада; velevník: не кради! не крадете!

Pojasnila k glagolskim oblikam.

1. Prošlost dovršna.

Prošli čas dovršni se tvori pri glagolih prve sprege s pristavkom osebnih končnic: -хт, -хме, -хте, -ха:

1. neposredno h korenu glagolov:

пѣхъ (pel), пѣхме, пѣхте, пѣха;

чухъ (čul), чухме, чухте, чуха.

Druga in tretja oseba ednine ste brez končnic: пѣ, чу.

2. po spojnikih **о, а, на**:

орѣхъ, орѣхме, орѣхте, орѣха;

чѣтохъ, чѣтохме, чѣтохте, чѣтоха.

тропнѣхъ (zropotal), тропнахме, тропнахте, тропнаха.

Druga in tretja oseba ednine: орѣ, четѣ, тропнѣ.

Pri glagolih druge sklanje s prstavkom osebnih končnic po spojnikih **и, ѣ, я**:

ходи'хъ, ходихме, ходихте, ходиха;

видѣ'хъ, видѣхме, видѣхте, видѣха;

стоя'хъ, стояхме, стояхте, стояха.

Druga in tretja oseba ednine: ходи, видѣ', стоя'.

Опazка. Glagol спя tvori prošli dovršen čas: спяхъ (kakor od prve sklanje); а sedanjik: спя, спишь i. t. d.

Primeri:

Прѣзь ношѣта (po поѣи) имаше хубава ясна мѣсечина. То не бѣше ношѣ, а сѣщия (sam) день. Ние скачахме, гонихме се, тичахме (letali smo). Какво ли не правихме (kaj vse nismo delali)? Стоянка за пѣ съ своя гласъ, и послѣ всички млѣкнаха (zamolčali so).

2. Prošlost nedovršna.

Prošli čas nedovršni se tvori pri glagolih prve in druge sprege s prstavkom osebnih končnic: **-хъ, -ше, -хме, -хте, ха**, k glagolnemu korenu po spojniku **ѣ**:

edn. четѣхъ, четѣше, четѣше,

mn. четѣхме, четѣхте, четѣха.

Namesto **ѣ** se piše **е**, kedar se glagolni koren skončuje na samoglasnik ali на **ж, ч, ш**:

учехъ, учеше i. t. d.

пишехъ, пишеше i. t. d.

Ako pa je naglas na spojniku, piše se **а**, ali **я**:

edn. дѣржѣхъ, дѣржѣше, дѣржѣше

mn. дѣржѣхме, дѣржѣхте, дѣржѣха.

edn. кроя'хъ, кроѣше, кроѣше,

mn. кроя'хме, кроя'хте, кроя'ха.

Kakor v prošlem dovršnem, tako tudi v nedovršnem času rabimo glagole za označenje dejstev, katere smo sami izvršili ali videli.

Primeri:

Ливадитѣ бѣха край (об) рѣката. Рѣката бѣ край гората. Задъ гората и надъ рѣката се простираха зелени селски ниви. Когато сутринъ (zjutraj) слънцето огрѣеше тая мила картина (slika), неговата свѣтлина бѣгаше (je bežala) като (kakor) златенъ блѣсъкъ (blesk) по рѣката и лъщѣше (je lesketala) като безцѣнни (dragoceni) камъни по роснитѣ капки. Една хубава хладина вѣеше отъ рѣката. Приятна като дъха (duh) на младостъта идѣше (je prihajala) тънка миризма (dišava) отъ разцвѣтитѣ (razcveteni) ливади.

3. Deležnik.

Deležnik sam (brez pomožnega glagola) označuje dejstvo, ponavljano ob določenem času. Na pr. Приятельтъ се срѣщалъ (se je srečeval) съ приятеля и послѣ се връщалъ (se je vračal).

Планинска рѣка.

Една рѣка течала бързо отъ една висока планина и бучала много, скачала отъ каменъ на каменъ и пушчала пѣна, изравяла (izrovala) отъ коренъ многогодишни дървета и завличала (zavlačevala) стадá (črede) и овчарски колиби. Много пѣтници, които минавали (hodili) оттамъ, гледали я и се чудили — А дошелъ единъ ученъ човѣкъ, който знаелъ много. Той зелъ самъ мотыка, прокопалъ вада (jarek), поправилъ коритото и направилъ воденици (mline) по рѣката. — И така лудата рѣка употребили за работа (deio), та се обогатила цѣла околия (okolica).

4. Velevnik.

Velevnik se tvori v bolgarščini sploh kakor v slovenščini. Na pr. Edn. дай! пиши! четй! пйтай! отговорй!

Mn. дайте! пишѣте! четѣте! пйтайте! отговорѣте!

Primeri:

Не плачи (ne joči) сетро, не жали (ne žaluj)!

Пѣйте, пѣйте птички мили,

Въ деня красенъ майски;

Дайте мощъ на вашитѣ сили,

Пѣйте, птички райски!

Opazka. Nepravilno tvorijo velevnik:

ямъ (jem) — яжъ! яжете!
влѣза (vstopim) — влѣзъ! влѣзте!
държа (držim) — дръжъ! дръжете!
виждамъ (vidim) — вижъ! вижете!

5. Opisane glagolske oblike.

1. Prošlo nedoločeno.

a) dovršno:

Edn. плелъ -а -о (хвалилъ, викалъ) съмъ, си, е;
mn. плели (хвалили, викали) сме, сте, сж.

b) nedovršno:

плетѣлъ (хвалѣлъ, викалъ) съмъ i. t. d.

Opazka. V tretji osebi edn. in mn. se pomožni glagol često izpušča. Na pr. Имала (е) майка два сина. Двама пѣтника (сж) пѣтjували заедно.

Primeri:

Сократъ е билъ най-мѣдриятъ отъ атинскитѣ учители. — Много българи ходили (dovršno) ходѣли (nedovršno) въ странство, и като се връщали, разправяли (prirovedovali) на своитѣ сънародници (gojakom), що сж видѣли и чули тамъ. — Гората се пробудила, полето се смѣе, зората се зачудила, все хубости (lepote) лѣе (lije).

2. Predprošlo.

Edn. плелъ -а -о (хвалилъ, викалъ) бѣхъ, бѣше али бѣ
(za 2. in 3. osebo);

mn. плели (хвалили, викали) бѣхме, бѣхте, бѣха.

Glagol, ki označuje dejstvo, izvršeno pred drugim prošlim dejstvom, stoji — kakor tudi v slovenščini — v predprošlem času.

Za predprošli čas se rabijo isto tako sledeče oblike:
плелъ (хвалилъ, викалъ) съмъ билъ, си билъ i. t. d.

Primeri:

Иванъ бѣ ослѣпѣлъ въ родното си село (v svoji rojstni vasi) още прѣди руско-турската война. — Дѣцата още не бѣха заспали, и една страшна буря се появи. — Никѣла бѣха взели

войникъ (za voјaka) прѣди двѣ години. — Той не намѣрилъ (našel) кучето тамъ, гдѣто (kjer) го билъ оставилъ. — „Благодаря“ (zahvalim) отговорилъ царьтъ (car), който билъ чулъ за това славно дѣло.

3. Bodoče.

Edn. ще плетá, ще плетешъ, ще плетé;
mn. ще плетémъ, ще плетéте, ще плетáтъ.

V bolgarščini se rabi tudi bodoče v predhodnem smislu (futurum exactum).

Edn. ще съмъ (бжда), ще си (бждешъ), ще (бжде)
плѣлъ;
mn. ще сме (бждемъ), ще сте (бждете), ще сж (бждатъ) плели.

Primeri:

Сегá ще се качимъ (se vzpnemo) на върха и ще гледаме наоколо. — Ахъ, ржкá си кой ще турне (položi) на туй сърце, коéто страда (trpi)? — Той ще е миналъ и заминалъ (pre-gazil) ржката, додѣто (dokler) вие стигнете (pridete) до полйтѣ (podnožje) на планината.

6. Pogoјni način.

Edn. бихъ, би, би хвалилъ -а -о;
mn. бихме, бихте, биха хвалили.

ali: edn. щѣхъ да хваля, щѣше да хвалишъ,
щѣше да хвали;

mn. щѣхме да хвалимъ, щѣхте да хвалите,
щѣха да хвалятъ.

Primeri:

Ако да бѣ друго момчé (dečko), скрило би жълтицата (zlat denar). — Азъ бихъ прѣдпочелъ (bi dal prednost) добра книга прѣдъ играчка. — Ако би всѣка муха медъ брала, брѣмбарьтъ (hrošč) би набралъ най-много. — Ако дървчето бѣше останало въ гората, то и сега (sedaj) щѣше да растé криво, а подиръ двѣ-три години би родило киселици.

7. Posebne glagolske oblike.

1. Sledeče, tako imenovane „brezosebne“ oblike, se rabijo namesto slovenskega nedoločnika:

Азъ не мога ора́ (jaz ne morem orati) = азъ не мога да ора́.

Ти не можешъ ора́ = ти не можешъ да оре́шъ.

Той не може ора́ = той не може да оре́.

Ние не можемъ ора́ = ние не можемъ да оре́мъ i. t. d.

Недѣй ходи (nikar ne hodi).

Мога ти казá (morem ti reči)

Не мога търпѣ' (ne morem trpeti).

Не можешъ търпѣ' (ne moreš trpeti).

Стига писá (dosta si pisal).

Азъ не мога те излъ'га (jaz te ne morem prevariti) i. t. d.

2. **Glagoli s povratnim zaimenom** so podobni onim v slovenščini:

Na pr. боя' се (bojim se), надѣ'вамъ се (nadjam se), страхувамъ али плаша се (strašim ali plašim se), въображáвамъ си (domišljujem si), радвамъ се (radujem se), разхождамъ се (sprehajam se), играя си (igram si), мисля си (mislim si), спи ми се (spi se mi).

3. **Glagolni samostalniki** (Verbalsubstantiv) more za razliko od drugih samostalnikov dobiti dopolnilo brez predloga.

Na pr. Машина за писане писмá. Razločuj: описъ на писмá. — Срѣдство за чистене дрѣхи (sredstvo za čistenje obleke). Razločuj: чистотá на дрѣхи.

Opazka. Trpna oblika (passivum) se v bolgarskem jeziku le redko rabi.

Обча вая.

Добриятъ день се познава отъ сутренята (od zjutraj). — Кой може избѣ'гна (ali да избѣгне) смъртята. — Финикийцитѣ сж изнамѣрили стѣклото (Feničani so iznašli steklo). — Ако гонишъ два заека (zajca), не можешъ хвана нито единъ (ne moreš ujeti ni ednega). — Самá ржкá и въ Дунава не може да се омие. — Тиха водá брѣгъ ломи. — Тежка рана заздравя (ozdravi), лоша дýма се не забравя (huda beseda se ne pozabi). — Самъ си помагай! Не се надѣвай на чужда пóмощь (ne nadaj se tuje pomoči)! — Здраве съ парй (z denarjem) се не купува. — Пазй се отъ бѣсно кúче (varuj se steklega psa)! — Отъ главáта се овоня'ва рйбата (od glave riba smrdi). — Добрóто самó се хвали. — Силни дъждовé разеалиха пж'тищата (silno deževje je pokvarilo pote ali ceste). — Ако търговецътъ всѣ'кора (vsikdar) печелѣше (bi imel dobiček), всички би го завиж-

дали (vsi bi mu zavidali). — До когато (do kedar) слънцето ще осветлява (bo osvetljevalo) земята, дотогава ще има ден и нощ. — Арабитѣ сж измислили (so izumeli) цифритѣ (številke). — Всѣкому дай спорѣдъ работата (proti delu)! — Облакътъ закря (zakril) слънцето. — Кови (kuji) желѣзото, дордѣ (dokler) е горещо! — Плѣвенеъ се прѣдаде отъ Османъ паша. Великиятъ Богъ ще чуе (bode čul) нашитѣ горещи молитви и ще ни просвѣти (nas bo prosvetil) съ заритѣ на истината. — Не ще се никога (nikdar) нагледаш на божествената хубостъ (krasota) на твоята природа. — И за 5 хиляди не бихъ продаль къщата. — Азъ прѣсмѣтнахъ (preračunil sem) паритѣ (denar), съ които щѣхъ да си купувамъ (bi si kuroval) книгитѣ.

По морѣ.

Слънцето зайдѣ¹. Параходътъ² плуваше³ по неизмѣрима простора. Небето постепенно⁴ се покриваше съ тънки прозрачни пари, които се прѣобръщаха на мъгли, а тѣ — на облаци. Излѣзе⁵ слабъ вѣтъръ, но достатъченъ⁶, за да докара⁷ въ вълнение⁸ морето. Параходътъ се залюшка⁹, тѣмнитъ край на морето хвана¹⁰ ту¹¹ да се издига, ту да се навѣжда¹² въ дълбочинитѣ¹³ на небето. Менѣ ми се зави¹⁴ свѣтъ ... Смутѣ¹⁵ ми се погледътъ, и азъ паднахъ като¹⁶ безчувственъ.

Иванъ Вазовъ.

Ой ружице, бѣла ружо!
Отъ тебе съмъ азъ по-хубавъ,
А да ми е твоятъ мирисъ,
Азъ бихъ билъ много по-хубавъ.

VII. Predlog.

Predlogi so v bolgarščini večinoma isti kakor v slovenščini. Oni ne uplivajo na sklanjo, razven pri nekaterih zaimenih in starih oblikah samostalnikov; večinoma se zlagajo s tako imenovanim „občim padežem“.

Na pr. безъ облакъ (brez oblaka), отъ бѣлъ медъ (od ali iz belega medu), отъ една искра (od edne iskre), до селото (do te vasi), изъ горá зелена (iz gore zelene) i. t. d.

¹ zajde ali je zašlo. — ² parobrod. — ³ je plaval. — ⁴ polagoma. — ⁵ nastal je ali nastane. — ⁶ dovoljen. — ⁷ dovede. — ⁸ valvenje. — ⁹ se zaziblje. — ¹⁰ začne. — ¹¹ ту ... ту, zdaj ... zdaj. — ¹² nagiblje. — ¹³ globočine. — ¹⁴ zavrti. — ¹⁵ omoti se. — ¹⁶ kakor.

Опazка. Безъ насъ, за мене, за него (за njega), за Бога, отъ Бога, до дявола (do vraga), въ къщи (v hiši).

1. Predlog **на**.

Najbolj često se rabi predlog **на**. Та označuje z **občim** padežem, t. j. z nespremenjenim samostalnikom, posest, mesto, čas ali način; včasih nadomestuje tudi dajalnik.

На пр. Гривата на коня (griva konjska). Врѣхъ на Витоша (vrh Vitoše). Листовѣтъ на дървото (listje drevesno ali listje na drevesu). Книгата е на масата (knjiga je na mizi). На чуждъ гробъ не плачи (na tujem grobu se ne jokaj)! — На Великденъ (na veliko noč). На Гергьòвденъ (na Jurjev dan). На вечеръ (zvečer). На пладне (o poldne). — Всичко тамъ расте на сила (po sili). Все ще излѣзе на явѣ (vse pride na javnost). — На бодлива крава (bodljujej kravi) Господъ рога не дава. — Молимъ се на Бога (Bogu).

Опazка. Predlog **на** se ne sme rabiti po glagolnikih, nastalih iz prehodnih glagolov.

На пр. Четене книги (a не: четене на книги). Писане писма (a не: писане на писма).

Pomni sledeče in rabi podobne izraze: Всички родове изкуства, а не: всички родове на изкуствата (vse vrste umetnosti). Разни видове поезии, а не: разни видове на поезията (raznovrstne poezije). Собственъ кръгъ идеи (lasten krog idej). Голѣ'мо число посѣтители (veliko število obiskovalcev).

2. Predloga **въ** (izgov. „vâv“) in **у**.

Predlog **въ** se rabi pred samostalnikî, kateri pomenijo nežive predmete, a predlog **у** pred lastnimi imeni in osebnimi zaimeni, le redko drugod.

На пр. Въ голѣма (velika) рѣка голѣма риба. Въ рѣцѣ, държимъ писалката (v rokah držimo pero). У Станкини (pri Stankinih) гости дошли. У Бога е всичко възможно (pri Bogu je vse mogoče). У мене нѣма пари (pri sebi nimam denarja). Отивамъ у дома си (grem domu).

3. Predloga **по** in **о**.

Обчи padež s predlogom **по** označuje predmet, po katerem se kdo ali kaj premiče, nedoločen čas ali ločilni števnik.

Na pr. Овчарь (pastir) по брѣгъ ходи. По дворъ ходи, сълзѣ рони (solze toči). Да ми дойдешъ (prideš) по праздничитѣ. По еднѣ врѣмѣ (v nekajnem času). Дай на всѣкиго по петъ гроша!

Obči padež s predlogom **о** označuje predmet, do katerega sega neko dejstvo.

Na pr. Главá о камѣкъ. Параходъ се разбѣи о скалитѣ.
Veli se tudi: **о врѣмѣ** (ob času).

4. Predlogi: **прѣдъ, задъ, надъ, подъ, около, отсамъ**, (odsam), **отвждъ** (na drugi strani), **оттатѣкъ** (natam).

Obči padež z ednim ali drugim izmed teh predlogov označuje predmet, pri katerem se kaj godi ali nahaja.

Na pr. Прѣдъ тебе глади и маже, задъ тебе гробъ копáе. Надъ насъ е ясно небé, а прѣдъ насъ гладко éзеро. Отвждъ брѣга пасе стадо (čredo). Исусъ (Jezus) видѣ' нарѣдъ много около себе си.

Predlog **около** označuje tudi čas, kakor v slovenščini. Na pr. около Гергѣовденъ (sv. Iurju).

5. Predlogi: **върху** ali **врѣхъ, възъ** (nad), **между** (med).

Obči padež s predlogoma **върху** in **възъ** označuje predmet, na ali nad katerim se kaj godi ali nahaja.

Na pr. Пловдивъ се издига възъ три хълма (nad tremi holmi). Натрупани сж еднѣ врѣхъ друго. Между двѣтѣ градини (vrtoma) има плетъ (plot).

6. Predlogi: **отъ, до, при, край**.

Obči padež z **отъ** označuje ročetek nekega dejstva ali časa, a tudi uzrok, proizhod in primerjanje.

Na pr. Проси отъ кжца на кжца. Отъ вчера валѣ дъждъ (dežuje). Отъ радость заплака. Тая дреха е отъ вълна (ta obleka je volnena). Отъ Бога иде добрѣ, отъ дявола (vraga) зло. Нѣма по-сладко отъ снъ (ni slajšega od spanja).

Obči padež z **до** označuje krajno točko prostora ali časa, ali pa določuje mesto, kjer se kaj nahaja.

Na pr. Стигнахме (došli smo) до Плѣвенъ. Ще чакамъ до Димитровденъ (Dimitrov dan = 26. oktobra). Юнакъ до юнака.

Obči padež s **при** ali **край** označuje predmet, do katerega se kaj godi ali nahaja.

Na pr. Край морé (do morja ali pri morju). Дойди при мене и сѣдни при мене (pridi k meni in vsedi se k meni)!

7. Predlogi: **изъ**, **срѣдъ**, **прѣзъ**, **чрѣзъ**.

Обѣи падежъ z ednim od teh predlogov označuje predmet, v objemu katerega se kaj godi ali premiče.

Na pr. Азъ вървя' изъ горá зелена (jaz hodim po zelenem gozdu). Тъ идатъ прѣзъ три горѣ (oni gredo čez tri gore).

Predlog **прѣзъ** z obĉim падежемъ označuje tudi čas. Na pr. Прѣзъ годината (med letom). Прѣзъ мѣсець май (v mesecu maju).

8. Predlogi: **срѣщу** ali **насрѣща** (nasproti), **спроти**, **противъ** (proti) se rabijo kakor dotiĉni slovenski predlogi.

Na pr. Война́ противъ неприятелитѣ. Той излѣзе насрѣща му (on je šel njemu nasproti, ali — ga je srečal). Не стѣи спроти мене ali срѣщу мене!

9. Predloga **къмъ** (k), **кждѣ'**, (o, okoli).

Обѣи падежъ s predlogom **къмъ** označuje predmet, proti kateremu je obrnjeno kako delo.

Na pr. Отивамъ къмъ градá (grem proti mestu). Къмъ васъ се обръщамъ (do vas se obračam).

Къмъ in **кждѣ'** z obĉim падежемъ označujeta tudi čas.

Na pr. Къмъ Ивановъ-день (o sv. Ivanu) ще пристигне (dojde), кждѣ Великдень (okoli velike noči) ще си отиде.

10. Predlogi **съ** (izgov. „sâs“), **безъ** (brez), **освѣнъ** (razven) se rabijo kakor dotiĉni slovenski predlogi.

Na pr. Съ Ивана ще пжтуваме (potujemo). Съ рждѣ (z гo-ката). Безъ мжка (brez muke) нѣма наука. Освѣнъ това друго нищо нѣма (razven tega nič drugega ni). Освѣнъ мене другъ не дойдѣ.

11. Predlogi **прѣди'** (pred), **слѣдъ** ali **подиръ** (po, za).

Na pr. Прѣди обѣдъ (pred obedom ali pred poldne). Слѣдъ обѣдъ (po poldne). Подиръ коледа (po božiču).

12. Predloga **вмѣсто** in **за** (zaradi, поради).

Predlog **вмѣсто** (na mesto) se rabi kakor v slovenščini.

Predlog **за** označuje cilj ali uzrok, kakor v slovenščini; a **за**, kakor tudi **заради'** ali **поради'**, se rabijo v istem smislu kot slovenski zarad ali zavolj.

Na pr. Бѣли парѣ (denar) за чернидни. Братство за братство, а сирене (sir) за парѣ. Въ училище се ходи за учене. Зарадъ Бориса дойдѣха и другитѣ. Мируйте за Бога (mirujte za Boga)!

Обѣа ваја.

Сираче¹.

Тежка е участьта² на всѣко сираче. Рано лишѣно³ отъ бащина⁴ любѣвь⁵ и защита⁶ и отъ майчина нѣжна грижа⁷, хвърлено⁸ на произвѣла⁹ на хорската¹⁰ милость или жестоко-сърдие¹¹, то отраства¹² и вирѣе¹³ срѣдъ чужди¹⁴ нему равнодушни лица¹⁵, безъ да го¹⁶ огрѣе сладка животворна усмивка¹⁷. То е цвѣте, поникнало¹⁸ подъ покривъ, нѣвесело и безъ дѣхъ¹⁹. Пуснете къмъ него една великодушна струя²⁰ свѣтлина, и неговиятъ ароматъ ще омирише²¹ въ'здуха²².

VIII. Prislovi.

V bolgarščini kakor v slovenščini je petero prislovov z obzirom na njihov pomen:

1. **Krajevni:** тука али тукъ (tukaj), тамъ, татъкъ (tam), нататъкъ (tam dalje), отвждъ (na drugi strani), горѣ (zgoraj), долѣ али долу (zdolaj), вжтрѣ (noter), вѣнъ (zunaj), близу, далечъ, всѣкждѣ (povsod), никждѣ (nikamor), нигдѣ (nikjer), на-прѣдъ, назадъ i. t. d.

2. **Časovni:** днесъ (danes), утрѣ (jutre), сера (zdaj), послѣ (potem), вчера, завчера (predvčeraj), довѣчера (zvečer), лани, по-лани (predlani), никога (nikdar), всѣ'кога (vsikdar), тогѣва (tedaj), лѣ'тѣ (po letu), зймѣ (po zimi), лѣ'тоска (to leto), зй-маска (to zimo), есенѣска али есенѣсъ (to jesen) i. t. d.

3. **Načinovni:** добрѣ' (dobro), злѣ (zlo, hudo), хубаво (lepo), бърже (brže), бавно (počasi), скоро, често, рѣдко, скрй-шомъ (na tihem), мълчешкомъ (molčljivo), силомъ (po sili) i. t. d.

4. **Kolikostni:** доста, твѣ'рдѣ (jako), много, малко, по-вече (več), най-вече (največ), още (še), осѣбено (posebno), обикновѣно (obično, navadno), колко-годѣ (kolikor-koli), съвсѣмъ (popolnoma) i. t. d.

¹ sirota. — ² osoda. — ³ odstranjeno. — ⁴ očetovska. — ⁵ ljubezen. — ⁶ obramba. — ⁷ skrb. — ⁸ vrženo. — ⁹ svojevolsnost. — ¹⁰ ljudska. — ¹¹ trdosrčnost. — ¹² poraste. — ¹³ razvija se. — ¹⁴ tuji. — ¹⁵ osebe. — ¹⁶ безъ да ro, ne da bi ga. — ¹⁷ smehljaj. — ¹⁸ vzrastlo. — ¹⁹ duh. — ²⁰ tok. — ²¹ za-diši. — ²² zrak.

5. **Pritrjevalni in nikalni:** да, тъй (tako), дѣйствително (resnično), наистина (v istini), навѣрно (verjetno), сигурно, не, нѣкакъ (nikakor), нѣкога (nikdar) i. t. d.

Pomni: *сбогомъ (z Bogom), по моему (po tojem mnenju), по твоему (po tvojem mnenju), по тѣхному (po njihovem mnenju) i. t. d.*

Птичка.*

Зимѣ врѣмето е студѣно. Горѣ на небѣто се виятъ тѣмни облаци, а долѣ всичко е покрито съ снѣгъ. Деня' птичкитѣ прѣхврѣкватъ отъ вѣйка на вѣйка, а ноця' се гушатъ¹ подъ стрѣхитѣ. Дѣ² да идатъ горкитѣ³ въ такава врѣме? Хранá нѣма — навсѣкждѣ⁴ снѣгъ. Злѣ прѣкарватъ⁵ птичкитѣ зимѣ! Добрѣ' правятъ⁶ тѣзи дѣца, които имъ даватъ по малко хранá.

IX. Veznik.

Vezniki so skoraj isti kakor v slovenščini: и (in, tudi), та (ter), па, че (da), или (ali), далѣ (je-li), амá (ampak), но (pa), обáче (celó), затová (zato), слѣдователно (torej), додѣ ali доклѣ (dokler), катò (ko), кога́то (kedar), защòто (ker, kajti), понѣже (ker), да, за да (da bi), ако, макаръ (čprav), при всичко товá (pri vsem tem), така́ што́то ali тъй́ што́то (tako da), и — и (kakor — tako), ни — ни (niti — niti) i. t. d.

В а ј а.

Желѣзото се коvé, додѣ' е горѣщо. — Жабата видѣ'ла, че кова́тъ коня, и (tudi) тя си дигнала крака́ да я кова́тъ. — Нийдѣ (nikjer) му нѣма хубостьта (lepota), ни въ града́, ни въ Цариграда. — Заякътъ (zajec) и спи и гледа.

Искъръ и Марица.**

Искъръ и Марица били братъ и сестра́. Тѣ се разхождали.¹ нѣкогажъ заедно по върховѣтѣ на Рила. Единъ день младата момá,² поразѣна³ отъ красотата на странитѣ,⁴ които съ-

*¹ stiskajo. — ² гдѣ, kam. — ³ siromašne. — ⁴ povsod. — ⁵ prebijejo. — ⁶ storijo.

** ¹ sprehajali. — ² dekle. — ³ očarana. — ⁴ kraji. — ⁵ hočem. — ⁶ spustim se. — ⁷ grem. — ⁸ najdem. — ⁹ zmeden. — ¹⁰ poskusil. — ¹¹ pregovori. ¹² podam se. — ¹³ dospem. — ¹⁴ uzrok. — ¹⁵ izvirajoči. — ¹⁶ smeri.

гледала къмъ изтокъ, каза̀ла на братъ си: „Говѣри се, че голѣмото морѣ е отъ тази странá; искамъ⁵ да го видя. Ще слѣзна⁶ и ще вървя⁷ срѣщу слънцето, додѣ'то го намѣря“.⁸ Искъръ, смаянъ,⁹ се опиталъ¹⁰ да я прѣдума;¹¹ но, като видѣ'лъ, че не отстѣпва, ѝ казалъ: „Ти искашъ да ме напуснешъ, за да видишъ Бѣло-морѣ. Добрѣ', като ме оставяшъ самичкѣкъ, и азъ ще трѣгна;¹² но ще стигна¹³ до морѣто прѣди тебе, защото ще слѣзна къмъ сѣверъ, за да се съединя съ бързия Дунавъ“. Това билѣ причина,¹⁴ дѣто Искъръ и Марйца, извиращи¹⁵ отъ Рила, текáтъ по разни посѣки.¹⁶

X. Medmet.

Razven medmetov, kakoršni so si ednaki v vseh jezikih, ima bolgarski jezik še nekaj njemu lastnih, posebno takih, s katerimi se posnema glas.

Na pr. Za radost: a! ха-ха! хо-хо! уpá! in dr. — Za žalost: o! охъ! úvi! in dr. — Za začudenje: бей! ба! охъ! ай-ай! и! Posnemanje glasa: тупъ! цапъ! цопъ! хобъ! плясъ! врякъ!

V a j a.

Ехъ, мой синко! що ме питашъ? — Мамо, студъ (mraz)! Охъ, треперя (трепечем)! — Ахъ! нѣма за мене спокѣйствие (покој). — О Боже, Боже, Велики Боже!

Ќитанка.

1. Липа.

До дѣдо-Неновата хижа ¹
Липа се млáдичка издига,
Липа, едвámъ що ² посадена,
Привързана о тѣнко клонче. ³

И всѣка зэрэнь, ⁴ шомъ ⁵ се сѣмне, ⁶
Нашъ дѣдо нѣма друга грижа, ⁷
Освѣнъ дрѣвцето да обхожда, ⁸
Да го нагледва и полива.

А нѣкой, шомъ го позапита, ⁹
Липа защо му е потрѣбна,
Нашъ дѣдо сладко се засмива, ¹⁰
Въ небето бистъръ погледъ хвърля, ¹¹

И съ тѣзи думи ¹² отговаря:
„Подъ вѣйкитѣ на тазъ липица
На внúцитѣ ми синовѣтѣ
Ще скачатъ съ врѣме, ще играятъ.

Тозъ Божи свѣтъ е тѣй направенъ,
Щото ¹³ доброто се не губи . . .
Това дрѣвце като ¹⁴ израсте,
На болни липовъ цвѣтъ ще дава.

Отъ сжщий липовъ цвѣтъ пчелитѣ
Ще йдатъ медець да събиратъ;
А пѣкъ кждѣ'то ¹⁵ йма медець,
И бѣлъ се вóсѣчець намира. ¹⁶

На внúцитѣ ми синовѣтѣ
Отъ восъка свѣщй ще лѣятъ,
И сутринь, ¹⁷ вѣчеръ ще ги палятъ
На праотеца ¹⁸ си на гроба“.

Стоянъ Михайловски.

¹ Hiža (hiša) dedca Nenova. — ² едвámъ що, комај (v bolg. narečju комахай). — ³ vejica, oporica. — ⁴ jutro. — ⁵ čim. — ⁶ zdani se. — ⁷ skrb. ⁸ obhodi. — ⁹ povpraša. — ¹⁰ nasmehne se. — ¹¹ obrne. — ¹² besede. — ¹³ tako da. — ¹⁴ kedar. — ¹⁵ kjer-koli. — ¹⁶ dobiva se. — ¹⁷ zjutraj. — ¹⁸ pradedec.

2. Рила-планина́ и Рилскиятъ монастиръ.

(Rilska planina in Rilski samostan).

Рила е грамадна¹ и висока планина. Издига се до македонската граница. Тя е една отъ най-хубавитѣ² български планини. Изъ нея сж разпръ'снати³ около стотини малки, бистри планински езерца, които даватъ начало⁴ на нѣ'колко рѣки. Високо-високо се дигатъ надъ тѣхъ много върховѣ, които се спусчатъ като стрѣмни скали или като голи и скалисти⁵ купени⁶. Най-високиятъ връхъ е М у с а л а (2924 м.). Буйни пасища⁷ обикалятъ⁸ езерцата и скалитѣ, а подъ тѣхъ се захващатъ⁹ тъмни борови горѣ, които се зеленѣ'ятъ и зимѣ и лѣтѣ.

Отъ Рила извиратъ много рѣки, но най-главни сж: бързотечниятъ Искъръ, който пробива Стара-планина и течѣ прѣзъ Сѣверна България, Марица, която пои плодородната Тракийска равнина, и Места, която течѣ лжкатушно¹⁰ прѣзъ Македония.

Рила е изобилна съ много борови, букови и джбови горѣ. Изъ тѣхъ се срѣщатъ диви животни, като вълци,¹¹ мечки,¹² лисици, сърни, диви кози и др.

Зимѣ по планината пада снѣгъ, дебелъ до 20 метра. Намѣстá се натрупватъ дебелѣ прѣспѣ,¹³ които често пжти се откъсватъ,¹⁴ падатъ съ голѣмъ шумъ и влачатъ подирѣ си¹⁵ земя', камъни и дървѣта.

Поради голѣ'мата си височина, Рила е мжчно¹⁶ прѣходна. Въ долинката на пѣнливата Рилска рѣка се намира прочутиятъ¹⁷ български монастиръ Св. Иванъ Рилски.

Монастирътъ Св. Иванъ Рилски е разположенъ въ глуха долина, обраснала съ борови и джбови горѣ. Разположенъ е на 1000 метра височина. Зданието¹⁸ му е много голѣ'мо, — има 300 стаи¹⁹ и широкъ дворъ. Срѣдъ двора се издига хубавата монастирска църква и висока кула²⁰.

За основателъ на монастиря се счита²¹ Св. Ив. Рилски, родомъ отъ с. Скрино, Софийско. Българскитѣ царѣ всѣкога²²

¹ ogromna. — ² najlepše. — ³ razškrpljeni. — ⁴ začetek. — ⁵ skalnati. — ⁶ kup, plast. — ⁷ pašniki. — ⁸ obdajajo. — ⁹ začenjajo se. — ¹⁰ vijoča se (kot kača). — ¹¹ volki. — ¹² medvedi. — ¹³ zameti (snežni). — ¹⁴ odtrgajo se. — ¹⁵ подирѣ си, za seboj. — ¹⁶ mučno, težavno. — ¹⁷ proslavljen. — ¹⁸ poslopje. — ¹⁹ sobe. — ²⁰ stolp. — ²¹ smatra se. — ²² vsikdar. —

сж давали голѣ'ми правдинѣ²³ на монастиря. Въ турско врѣме' монастирътъ не е плащаль, па и сега не плаща никакви данъци.

Той има много имоти²⁴ и доста голѣ'мо богатство. Има библиотека, въ коя'то сж запазени много стари книги и други старини. Сегá²⁵ въ монастиря има училище и телеграфна станция.

Прѣзь турското ни робство монастирътъ е заслужилъ мого: той е билъ като духовенъ свѣтилникъ на цѣлия бѣ'л-гарски нарѣдъ.

Всѣка годѣна Рила-планина, нейнитѣ долини и върховѣ, сжщо и монастирътъ се посѣщаватъ отъ много поклѣнници²⁶ и любители на природни хубости.

3. Казанлъкъ.

(Kazanlik).

Градъ Казанлъ'къ има хубаво положѣние. Тундженската¹ долина тамъ се поразтваря² къмъ сѣверъ и достига³ една широчина около 12 километра. Множество села, обиколени⁴ съ тряндафилови⁵ или розови ниви, зелени острови⁶ отъ високи горички и многобройни голѣ'ми могили⁷ пѣстрятъ⁸ дѣ'ното⁹ на долината.

Казанлъ'къ е разположенъ току-речѣ¹⁰ срѣдъ долината на три километра разстоя'ние отъ Тунджа. Укритъ въ гж-стакъ¹¹ отъ великолѣпни¹² кичести¹³ орѣхи, — градътъ като че се губи, та¹⁴ не се вижда нитѣ отблизу, нитѣ отдалечъ. Не самѣ керемиденитѣ¹⁵ покриви на кжшитѣ, но и бѣлитѣ минарѣта на турскитѣ джамии току-речѣ досущъ¹⁶ тѣ'натъ¹⁷ въ сѣ'нчестата оная прѣспá на гжстака. Отвж'дъ града вредомъ¹⁸ лозя',¹⁹ дървесá, пжтѣчки²⁰ и горички; вредомъ прохладни сѣнки и водѣ, най-вече по пжтя къмъ голѣ'мото село Енина, разположено до самитѣ поли²¹ на Стара-планина.

²³ pravice. — ²⁴ imetja. — ²⁵ sedaj. — ²⁶ romarji.

¹ Dolina reke Tundže. — ² odpira se. — ³ dosega. — ⁴ obdani. — ⁵ rožni. — ⁶ otoki. — ⁷ gomile, hribi. — ⁸ okrašavajo. — ⁹ dno. — ¹⁰ tako rekoč. — ¹¹ goščava. — ¹² velekrasni. — ¹³ košat. — ¹⁴ ter. — ¹⁵ iz opeke. — ¹⁶ popolnoma. — ¹⁷ so potopljeni. — ¹⁸ po redu, povsod. — ¹⁹ vinske trte. — ²⁰ steze. — ²¹ podnožje.

Съ това прѣкрасно положѣние и съ тряндафиловитѣ ниви Казанлъ'къ се е прочулъ²² по цѣль образованъ свѣтъ между всички други градовѣ въ България.

Обработването²³ на тряндафила и добиването маслo²⁴ отъ него е едно отъ най-главнитѣ заная'тия²⁵ на мѣстнитѣ жители.²⁶ Тряндафиловото маслo се цѣни много скъпо²⁷ и се употрѣбѣва въ фабрикитѣ за разни миризливи²⁸ издѣ'лия.

Годишенъ приходъ отъ тряндафиловото (розово) маслo излиза на 4 милиона лева.

Дойдѣ ли май, долината на Казанлъ'къ свѣтва²⁹ отъ хубостъ,³⁰ и въ'здухътъ³¹ се изпълня съ приятната миризма³² на тряндафила. Всичкото пространство се съживѣ'ва.³³ Вредомъ виждате весели берачи³⁴ и берачки съ пълни кошници³⁵ тряндафиловъ цвѣтъ.

Казанлъ'къ и така нарѣчената негова розова долина сж привлѣчали³⁶ много пѣтешественици,³⁷ които сж прослѣвили тѣзи мѣста като рѣдки въ цѣлия свѣтъ.

4. Македония.

(Makedonija).

Отъ високитѣ Родопи и Рила до брѣговѣтѣ на Бѣломорѣ се простира една земя', колкото хубава и плодородна, толкова бѣдна и нещастна.¹ Тази земя' е Македония.

Южнитѣ склонове на Родопитѣ, Пиринъ и Шаръ, Плачковица и Бѣлѣсица и още други планини се виятъ въ нея и я оприличаватъ² на вълнисто морѣ. Бистри, пѣнливи, малки и голѣ'ми рѣки, отъ който най-извѣстни³ сж Бистрица, Вѣрдаръ и Струма, се спусчатъ отъ тѣхнитѣ висоти, тичатъ⁴ и лудуватъ⁵ изъ планинскитѣ пролѣ'зи⁶ и горскитѣ осѣи,⁷ разливатъ се по поля' и долини и ги поятъ,⁸ па слѣдъ туй⁹ си отпочиватъ въ морскитѣ дълбочини.¹⁰ А гжсти гори и тлѣсти¹¹ пѣсища шарятъ¹² планинскитѣ върхове и склонове и привлѣчатъ многобройни стада¹³ и работни¹⁴ ржцѣ'.¹⁵

²² proslavil se. — ²³ obdelovanje. — ²⁴ olje (rožno). — ²⁵ opravki. — ²⁶ prebivalci. — ²⁷ drago. — ²⁸ dišeči. — ²⁹ zabljšči se. — ³⁰ lepota. — ³¹ zrak. — ³² dišava. — ³³ oživi se. — ³⁴ trganci (nabiralci). — ³⁵ jerbasi. — ³⁶ privabili. — ³⁷ popotniki.

¹ nesrečna. — ² prispodobljajo. — ³ najbolj znane. — ⁴ hité. — ⁵ drvé. — ⁶ struge. — ⁷ osoje (senčni kraji). — ⁸ napajajo. — ⁹ слѣдъ туй, zatem. — ¹⁰ globočine. — ¹¹ tolsti. — ¹² krasijo. — ¹³ črede. — ¹⁴ delavne. — ¹⁵ roke. —

Изъ планинскитѣ кутловѣни¹⁶ рѣкитѣ образувать малки и голѣми, бистри и студѣни¹⁷ езера, въ който се въди¹⁸ много риба.

Климатътъ въ Македония е по-топълъ отъ нашия. Тамъ ставатъ добри житá и лозя', оризъ,¹⁹ маслини,²⁰ лимони, памукъ,²¹ тютю'нъ,²² макъ и други, съ който се върти²³ голѣма търговия.

Край Бѣло-морé и въ вж'трѣшността на Македония има доста голѣми и богати градовé, свѣ'рзани²⁴ помеждú си и съ нѣкои европейски градовé съ желѣзници. Македония е населена повече съ бѣ'лгари.

5. Бѣлгария.

(Bolgarija).

Бѣлгария лѣжи въ сѣвероизточния дѣлъ на Балкански полуостровъ и въ културно-географско отношение сподѣля (deli, ali ima obče ž njim) съ него много прѣдимства (prednosti). Балканскиятъ полуостровъ е служилъ отъ край врѣме (od nekaj že), служи и сегà като най-яка (najmočnejša) свѣрзка (zveza) между прѣдня Азия и Европа. Голѣмъ дѣлъ отъ тая свѣрзка се пада на Бѣлгария; главниятъ пжть, който съединя'ва (zedinja) Босфора съ срѣдна и западна Европа, минàва (vodi) прѣзъ нея.

Рѣка Дунавъ, която загражда (obdaje) отъ сѣверъ Балканския полуостровъ, сближава Бѣлгария съ сърдцето на Европа и съ Черно морé, което чрѣзъ Босфора, Мраморно морé и Дарданелитѣ подържа (vzdržuje) най-многострáнни свѣрзки съ всички крайморски (primorske) странѣ (kraji) на свѣтá.

Зáливитѣ Варненски и Бургáски, а подиръ послѣдната война и нѣкои други зáливи, дѣто свѣршватъ главнитѣ желѣзни пж'щита (ceste) на Бѣлгария, свѣрзватъ (vežejo) послѣдната направо съ вншния свѣтъ и съ това ѣ осигуря'ватъ пълна економическа свобода.

Цѣлото пространство прѣди войната бѣше 96.346 квадратни километра. Населението (prebivalstvo), споредъ послѣдното прѣброяване отъ 1910 година, е било 4,337,516 дúши.

¹⁶ kotlovine, zakotja. — ¹⁷ hladni. — ¹⁸ goji. — ¹⁹ riž. — ²⁰ oljčno sadje. — ²¹ pavola. — ²² duhan. — ²³ върти се голѣма търговия, je velik trgovski promet. — ²⁴ zvezani.

На единъ квадратенъ километъръ се падатъ по 44 жители (stanovniki). А подиръ войната се прѣдполага, че ще се увеличи пространството на 162,888 кв. км. и населението на 7,533,000 души.

България бѣ освободѣна отъ турското иго (jagem) прѣзъ 1878 година. На 19 февруари се сключи измежду побѣдителката (zmagovalka) Русия и побѣдената (premagana) Турция *договоръ за миръ въ Санъ-Стефано* близо до Цариградъ. На тая дата се създаде (osnovala se je) за третия пѣтъ бѣлгарската държава, и то като васално княжество.

До 10 февруари 1879 година княжество България се намираше (nahajalo se je) подъ врѣменото (začasno) управление на императорския руски комисаръ князь Дондуковъ-Корсаковъ. На тази дата въ старата бѣлгарска столица Търново се откри първото Велико Народно Събрание, което изработи (izdelalo) и гласува бѣлгарската конституция.

Засѣданията на Великото Народно Събрание траяха до 16 априлъ 1879 година.

Прѣзъ 1881 (21 априлъ) князь Александръ пожела да suspendира конституцията, и свиканото (sklicano) въ Свищовъ Народно Събрание гласува това suspendиране и даде на Александра пълномощия за 7 години, да управлява абсолютно. Опитътъ (poskus) обаче (pa, pač) не излѣзе сполучливъ (ni bil uspešen), и на 6 септември 1883 князътъ самъ се откажа отъ пълномощията и възстанови конституцията.

Съединението на България. Разпокъсването (razkosanje) на България въ Берлинския конгресъ огорчи (razljuti) извънредно бѣлгарския народъ. На 6 септември 1885 г. населението въ Южна България възстана въ Пловдивъ срѣщу губернатора Гавриль Кръстевичъ паша, свали (vrglo) го отъ власть и прогласи съединението на Южна съ Северна България.

Сръбско-бѣлгарската война. Прогласеното съединение не се удобри отъ великитѣ сили. Покойниятъ сръбски краль Миланъ, подбѣтнатъ (podrihan) отъ вънъ, обяви внезапно (nenadno) война на бѣлгаритѣ и развали (razdejal, uničil) съ това добритѣ сѣсѣдски и братски отношения между България и Сърбия.

Детронирането на кн. Александръ. Едва що се бѣ свършила благополучно войната, рѣшиха (sklenili) нѣкои, отъ пър-

вия български князь Александър I Батенбергски недоволни офицери и граждански лица, свалението (odstranjenje) му от прѣстола. Детронирането се извърши прѣзъ нощта на 9 августъ 1886 г. Князь Александър бѣ отведенъ (odpravljen) съ военна сила до Рени; отъ тамъ пакъ се завърна (vrnil se) въ България вслѣдствие на единъ силенъ контра-прѣвратъ (nasprotna revolucija) и дойдѣ въ Сѡфия. Но руското правѣтелство (vlada) се обяви противъ стѡненето му по-нататѣкъ (nadalje), и той абдикира (abdiciral, odrekel se) отъ прѣстола.

Избиране на князь Фердинандъ. Управлението на държавата се пое отъ три-членно регентство, на челѡ съ Стефанъ Стамбуловъ, което свика прѣзъ 1887 год. Велико Народно Сѣбрание въ Търново, и то избра за князь сегашния (sedanji) царь, Негово Величество Фердинандъ Саксъ-Кобургъ-Готски, който на 2 августъ сжщата година стѣпи на българска земя' и пое (prevzel) управлението на страната (dežela).

България независима (neodvisna). На България прѣдстоѣше (bilo je namenjeno) да извърши едно велико дѣло — да се освободи отъ васалното си положение спрѣмо Турция. Това станѡ (zgodilo se je) на 22 септември 1908 год. въ градъ Търново.

България доби отново старото си и славно име царство, а нейния владѣтель — титлата Царь на българитѣ.

Конституцията. Българската конституция е една отъ най-либералнитѣ европейски конституции, въ основитѣ на която сж легнали (položili so se) принципитѣ на английската и белгийската конституции. Тя има 169 члена. Споредъ членъ 4 отъ конституцията българското царство е монархия наслѣдственна и конституционна, съ народно прѣдставителство.

Свободата на вѣроизповѣданията, равенство (ednakost) на гражданитѣ прѣдъ закѡнитѣ, личната (osebna) свобода, собствеността (last) на имуществата (imetje), свободата на събранията (zborovanja), правото на сдружения, свободата на печата (tisek), неприкосновеностъ (nedotaknjenost) на жилищата (stanovanje) и на кореспонденцията, ползването (koristenje) съ граждански и политически права — всичко това е гарантирано отъ конституцията и отъ закѡнитѣ.

Титли за благородство и други отличия не сжществуватъ (obstoje) въ България. Всѣки чужденецъ (tujec) може да

притежава (ima) имоти (чл. 63) и да упражня'ва заня'тия (vodi obrti) или търговия.

Изпълнението на законитѣ, гласузани отъ Нарѣдното Събрание и утвърдени отъ Царя, се възлага на министерствата.

Министерствата сж десеть: 1) на въ'ншнитѣ работи (zupaјne zadeve) и на изповѣданията, 2) на въ'трѣшнитѣ (zpo-traјne) работи, 3) на нарѣдната просвѣ'та, 4) на финанситѣ, 5) на правосъдието, 6) на войната, 7) на търговията, промишлеността и труда, 8) на обществентѣ (javne) сгради (zgrad-be), пж'тищата (ceste) и благоустройството, 9) на земледѣлието и държавнитѣ имоти, 10) на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ.

6. Балкански полуостровъ.

(Balkanski polotok).

Балкански полуостровъ се отличава¹ много отъ останалитѣ два южноевропейски полуострова. До като² послѣднитѣ се населяватъ отъ еднородно племе съ една вѣра, и цѣлиятъ Апенински полуострѣвъ прѣдставя една държава, а въ Пиренейски сж смѣстени³ само двѣ, — въ Балкански полуостровъ имаме най-различни нарѣдности, вѣри и политически организации. Нарѣд⁴ съ главнитѣ етнически крупни⁵ едѣници: българи, сърбохървати, турци, гърци и албанци, въ Балкански полуостровъ живѣятъ още цѣла редица⁶ по-малки нарѣдни части⁷, като ромжни, татари, италианци, арменци и др.

Въ вѣроизповѣдно отношение⁸ Балкански полуостровъ прѣдставя сжщо така голѣма⁹ смѣ'сица¹⁰: най-много сж православнитѣ, но тѣ не прѣдставяватъ едно цѣло, а се дѣлятъ въ различни черкви, независими една отъ друга; на второ мѣсто идатъ мохамеданитѣ и на трѣто — католицитѣ, между които има много униати. Вѣрата въ Балкански полуостровъ не покрива нарѣдността: православни има¹¹ и гърци, и българи, и сърби, и албанци, и ромжни; мохамеданци сж турцитѣ, татаритѣ, голѣма часть албанци, часть сърбохървати (бошняци), българи (помаци) и др.; католици сж хърватитѣ, голѣма часть албанци, малко българи и други. Въ държавно отношение

¹ odlikuje. — ² до като, med tem ko. — ³ naseljeni. — ⁴ poleg. —

⁵ močni. — ⁶ vrsta. — ⁷ deli, oddelki. — ⁸ odnošaj. — ⁹ velika. — ¹⁰ mešanica.

— ¹¹ so. —

Балкански полуостровъ е много разпокж'санъ¹²: до като Гърция, България, Сърбия и Черна гора прѣдставяватъ изцѣло балкански държави, голѣма частъ отъ полуострова припадѣ къмъ Турция, Австро-Унгария и Ромжния, чиито¹³ главни територии лежатъ вѣнъ отъ границитѣ на полуострова.

Всичкитѣ държави на Балкански полуостровъ не сж национални: тѣ не обхващатъ¹⁴ изцѣло¹⁵ своя народъ и въ тѣхнитѣ граници живѣе много иноплеменно¹⁶ население. Това различие, тази мозайка на народи, вѣри и държави се дължѣ¹⁷ на особената история на Балкански полуостровъ; а неговата история стои въ тѣсна свѣзка¹⁸ съ неговото географско положѣние и устройство¹⁹. Близкото съседство на Балкански полуостровъ съ Азия, изходно мѣсто за цѣли вѣрвѣдници²⁰ прѣселнически орди²¹ отъ изтокъ къмъ западъ, неговата отвореностъ²² отъ югъ и сѣверъ, липсата²³ на широко централно мѣсто въ полуострова, което да послужи за мощенъ центъръ на единъ пѣ-силенъ, пѣ-културенъ народъ, който би можалъ да свѣрже²⁴ въ едно цѣло многочисленитѣ малки народи на Балкански полуостровъ, сж докарали²⁵ сегашното етнично-религиозно-държавно състоя'ние²⁶ на Балкански полуостровъ.

Различнитѣ исторически епохи докарали различни народи въ Балкански полуостровъ; много отъ прѣдшнитѣ народи и слаби прѣселнически орди се прѣтопили въ многобройнитѣ и по-културни новодошли²⁷ или заварени²⁸ народи; но сѣ пакъ и до днесъ могли да се запазятъ части отъ изчезнали²⁹ народи, каквито сж гагаузитѣ³⁰, като кумански остатѣци, и цѣнцаритѣ³¹, като ромжнизувани траки. Сегашнитѣ народи на Балкански полуостровъ се запазили най-чисто въ перифѣриитѣ на полуострова.

Македония, срѣдѣната на Балкански полуостровъ, е областъта³², дѣто се досѣгатъ всички балкански народи, тамъ се прѣплита най-вече тѣхната история мѣси се тѣхното население, и затова тя е ябълката на раздора помежду³³ имъ.³⁴

Проф. А. Иширковъ.

¹² razkosan. — ¹³ čegar, katerih. — ¹⁴ objemajo. — ¹⁵ iz celega. — ¹⁶ drugih plemen. — ¹⁷ se dolži, se oddaje. — ¹⁸ zveza. — ¹⁹ uredba. — ²⁰ vrste. — ²¹ tolpa. — ²² odkritost. — ²³ pomanjkanje. — ²⁴ zveže. — ²⁵ doveli. — ²⁶ stanje. — ²⁷ na novo prišli. — ²⁸ zasačen, najden. — ²⁹ izginili. — ³⁰ Gagaúzi, prebivajoči v Varnenski okolici ob Črnem morju, so ostanki Kumanov, naroda finskega pokolenja; vseh je okoli 10,000. — ³¹ Cincari ali Vlahi so poromunjeni Trakijci v Makedoniji. — ³² dežela. — ³³ med. ³⁴ njimi.

Slovensko-bolgarski razgovori.

I. Obči razgovori*.

1. Pozdravi.

Dobro jutro, gospod — gospa — gos-
podična!

Dober dan!

Dober večer!

Veseli me, da Vas vidim.

Kaj počnete ?

Kako se imate ?

Hvala, prav dobro.

Hvala Bogu!

Kako je kaj z Vašim zdravjem ?

Popolnoma dobro se imam.

Kako se počuti Vaša gospa — va-
ši otroci — vaš oče ?

Hvala, vsi so zdravi.

Mati je malo bolehná.

Kaj pa ji je ?

Prehladila se je.

Prosim, obiščite me skoraj!

Kdaj Vas dobim doma ?

Celo popoldne.

Na svidenje!

Zbogom!

Lahko noč!

Odgovarja se tudi: „Vaša še lažja“.

2. O vremenu.

Kakšno je vreme ?

Lepo je; nebo je jasno.

Solnce sije.

I. Общи разговори.

1. Поздравления.

Добрò утро, господине — го-
спожо — госпожице !

Добъръ день!

Добъръ вечеръ !

Радвамъ се, че Ви виждамъ.

Каквò правите ?

Какъ сте ?

Благодаря', много добръ'.

Слава Богу.

Какъ се чу'вствувате съ Вашето
скжпоцънно здраве ?

Азъ се чувствувамъ много добръ'.

Какъ е Вашата госпожа — ва-
шитъ дъца — вашиятъ баща ?

Благодаря, всички сж здрави.

Майката е малко болнава.

Какво й е ?

Тя се е настънала.

Моля посътете ме скоро !

Когà мога да Ви иамъра у домà ?

Цълъ подиробъдъ.

До виждане!

Сбогомъ !

Лека нощъ !

Ваша пò-лека !

2. За врѣмето.

Каквò е врѣмето ?

Хубаво е; небòто е ясно.

Слънцето грѣе.

* V razgovorih so p. stavljeni naglasi samo v začetku vsakega poglavja, pozneje ko se ponavljajo dotične besede, naj se ravna vsakdo po gornjem naglasu.

Prav toplo je zunaj.
Bojim se, da postane danes vroče.

Mislím, da se bo vreme izpremenilo.

Morebiti dobimo nekaj dežja.

Nebo se je pooblačilo.

Sedaj že dežuje.

Slabo vreme se zopet pričinja.

Tudi vetrovno je.

Vreme je jako nestanovitno, izpremenljivo.

Že postaje mrzlo.

Zebe me.

Toplomer kaže danes deset stopinj mraza.

Reka je že zamrznila.

Začenja snežiti.

V nekaterih dneh skopni ves sneg.

Vsak dan postaje topleje.

Danes imamo pomladansko vreme.

Solnce silno pripeka.

Že se bliska.

Čujte, že začenja grmeti.

Toča pada.

Vihar se je polegél.

Solnce zopet sije.

3. O urah, dneh i. t. d.

Pričakujte me proti poldnevu.

Opoldne me dobite vedno doma.

Kako se imenujejo bolgarski dnevi v tednu?

Ponedeljek, vtorek, sredo, četrtek, petek, sobota, nedelja.

Danes teden sem pa zopet prost.

Koliko je ura?

Ali ne veste, koliko je bila?

Ura je devet.

Ob tri četrt na ednajst odidemo.

Saj imamo še dobro poldrugo ura časa.

Вътъ е много топло.

Боя' се, да стане днесъ много топло.

Мисля, че ще се промѣни врѣмето.

Може да вали' малко дъждъ.

Небото се е замъглило.

Сегà вече вали.

Лошо врѣме започва.

То е и вѣтровно.

Врѣмето е много промѣнливо.

Става вече студено.

Студено ми е.

Термометра показва днесъ десетъ градуса подъ нула.

Рѣката е вече замръзнала.

Почва снѣгъ да вали.

Слѣдъ нѣколко дена всичкия снѣгъ ще се стопи.

Всѣки день става по-топло.

Днесъ имаме пролѣтень день.

Слънцето силно пече.

Вече се свѣтка.

Чуйте, захваща да гърми.

Градъ вали.

Бурята утихна.

Слънцето пакъ грѣе.

3. За часовѣтъ, днитѣ и т. н.

Очаквайте ме къмъ обѣдъ.

На пладне ще ме намѣрите всѣкога.

Какъ се наричатъ на български днитѣ на седмицата?

Понедѣльникъ, вторникъ, срѣда, четвъртъкъ, петъкъ, сѣбота, недѣля.

Слѣдъ еднà седмица пакъ съмъ свободень.

Колко е часъ'тъ?

Не знаете ли колко удари?

Часътъ е деветъ.

Въ десетъ и четвъртъ ще отидемъ.

Сегà имаме врѣме още единъ часъ и половина.

Ob četrt na dve smo že v mestu.

Ura je mnogo prekesna.

Moja ura je skoro za četrt ure prehitra.

Dani se.

Solnce vzhaja.

Solnce stoji že zelo visoko.

Na večer gre.

Mesec je vzšel in sije zelo jasno.

Polno luno (ščip) imamo.

O Božiču se peljem domov.

O Veliki noči, bom obiskal strica in teto.

4. O jedi in pijači.

Kaj še niste zajutrkovali?

Komaj sem utegnili popiti kozarec čaja.

Drugače zajutrkujem vsak dan čašo mleka ali pa kave.

Meni je domač kruh mnogo ljubši.

Prijetne so mi: jabolka, hruške, slive, breskve, grozdje, sveže smokve, pomaranče, orehi, lešniki.

Še malo sira si bom kupil.

Jaz pa malo šunke.

Sedaj sem postal žejen.

5. Vprašati za pot.

Ali vodi ta pot v . . . ?

Bodite tako prijazni, povejte mi, katera pot je najkrajša v . . . ?

Na pravi poti ste.

Popolnoma ste zašli od prave poti.

Ali sem še daleč od . . . ?

Po kateri poti moram iti?

Le kar naravnost naprej pojdite!

Въ два безъ четвъртъ ще сме вече въ градъ.

Часовникътъ остава много назадъ.

Моя часовникъ е почти четвъртъ часъ напредъ.

Съмба се.

Слънцето изгрѣва.

Слънцето стои вече много високо.

Наближава вечеръ.

Мѣсецътъ се показва и грѣе много ясно.

Пълнолуние имаме.

За коледа ще пжтувамъ у дома.

За Великдень ще посѣтѣ чичо и леля си.

4. За ястие и питие.

Не заку'сихте ли още?

Тъкмо искахъ да изпия една чаша чай.

Инакъ азъ всѣки день закусвамъ една чаша млѣко или кафе.

Азъ много повече обичамъ домашенъ хлѣбъ.

Приятни сж ми: ябълки, круши, сливи, праскови, грозде, пресни смокини, портукали, орѣхи, лешници.

Азъ ще си купя още малко сирене.

Азъ пѣкъ малко шунка (жамбонъ).

Сега ужадня'хъ.

5. Въпроси за пжтъ.

Дали води този пжтъ за . . . ?

Бждете тъй добри, да ми кажете, кой пжтъ е най-късъ за . . . ?

На правия пжтъ сте.

Вие напълно сте се отклонили отъ правия пжтъ.

Далечъ ли съмъ още отъ . . . ?

По кой пжтъ трѣба да вървя' ?

Вървѣте само право напредъ!

Pri prvem voglu zavijte na desno. Potem prehodite veliki trg in zavijte v malo ulico v nasprotnem kotu trga.

Tretja ulica na desno je potem ulica, ki jo iščete.

Kako daleč je še do kolodvora?

Dobre pol ure?

Čez tri kilometre še utegne biti do tja.

Ali vodi ta cesta v mesto?

Ali ni nikakih krajših poti?

Vedno se morate držati na desno.

Hodite le vedno po najbolj široki stezi, pa ne boste zašli.

При първия жгъл ще завиете на десно, послѣ ще прѣминете площада и ще завиете въ една малка улица на срѣщната страна на площада.

Третата улица на десно е улицата, която търсите.

Колко пѣтъ има още до гарата?

Още половинъ часъ?

Повече отъ три километра може да има още до тамъ.

Дали води този пѣтъ въ града?

Нѣма ли по-къси пѣтища?

Все трѣба да се държите въ десно.

Ходѣте все по широкитѣ улици и нѣма да се загубите.

6. Pošta

Danes imam pisati več pisem.

Prosim, dajte mi štiri pisemske papirje s kuverti.

Prinesite črnilo in pero za pisanje.

Prosim tri pisemske znamke po deset vinarjev in štiri po pet vinarjev.

Nekaj razglednic potrebujem.

Katere vrste, prosim?

Razglede tukajšnjega mesta.

Prosim dve dopisnici in eno zaplato!

Kdaj odide danes pisemska pošta?

Vsak dan ob dvanajstih.

Kateri datum imamo danes?

Danes je štirinajstega.

Ali imate znamke?

Tu jih je nekaj.

Kje je poštni urad?

Ali je to pismo dovolj frankirano?

Ne, je že pretežko. Prilepiti morate še znamko za deset vinarjev.

Pismo gre priporočeno.

6. Поща.

Днесъ имамъ да пиша повече писмѣ.

Моля, дайте ми четири книги за писма съ пликове.

Донесѣте ми мастило и перо за писане.

Моля, дайте ми три пощенски марки по десетъ стотинки и четири по петъ стотинки.

Трѣбать ми нѣколко иллюстрирани карти.

Отъ какъвъ видъ, моля?

Изгледы отъ града.

Моля двѣ карти и една картацисмѣ.

Когѣ отива днесъ пощата?

Всѣки день въ дванадесетъ часа.

Коя' дата имаме днесъ?

Днесъ имаме четиринадесети.

Имате ли марки?

Тука има нѣколко.

Кждѣ' е пощата?

Дали е достатъчно франкирано това писмо?

Не е, то е много тежко. Трѣба да залепите още една марка отъ десетъ стотинки.

Писмото е прѣпорѣчено.

II. Razgovori za popotnike. II. Разговори за пътници.

A. Pred potovanjem.

1. V hotelu.

Bodite tako dobri in povejte mi, kod se mora peljati proti Z.

Pot gre naravnost: od X vzamete listek do Y, tam ostanete eno noč, in ako hočete skoraj naprej, morete že drugo jutro odputovati proti Z.

Ali se mora dati podpisati potni list?

Za Avstrijo in Nemčijo — ne.

Ali je vse gotovo?

Donesite dole kovčeg in pripeljite izvožčeka!

Hitite, kajti ostane še samo pol ure!

Izvožček, hitro vozi, ker je že pozno!

Pokličite postrežčeka, naj prenese vse reči v vagon!

2. Na postaji.

Kje se prodajejo listki?

Idite naravnost in videli bote nadpis!

Kam bote potovali, prosim?

Prosim, dajte mi listek za prvi (drugi, tretji) razred do X.

Prosim, dajte mi listek drugega razreda za X tje in nazaj.

Kedaj gre potniški (brzi) vlak za Z?

A'i je še čas piti kavo?

A. Прѣди тръгване.

1. Въ хотела.

Бждѣте тъй добри и кажѣте ми, прѣзъ гдѣ трѣбва да се mine за Z.

Пътътъ е правъ: отъ X. ще вземете билетъ до Y., тамъ ще се спрете една нощъ, и ако искате скоро да заминете, можете още на другата сутринъ да отпътувате за Z.

Трѣбва ли да се визира паспорта?

За Австрия и Германия — не.

Готво ли е всичко?

Донесѣте куфара долу и докарайте единъ файтонъ!

Побързайте, защото остава само половина часъ още!

Файтонджия, карай по-скоро, защото е вече късно!

Повикай единъ хамалинъ, да прѣнесѣ всичкитѣ нѣща въ вагона!

2. На гарата.

Гдѣ се продаватъ билетитѣ?

Вървѣте право и ще видите надписа!

За кждѣ' ще пътувате, моля?

Моля, дайте ми единъ билетъ отъ първа (втора, трета) класа за X.

Моля, дайте ми единъ билетъ втора класа отиване и връщане за X.

Когá ще тръгне пътничкия (бързия) влакъ (тренъ) за Z.

И'ма ли още врѣмѣ да пия едно кафѣ?

Bodite tako dobri, mi naznani, kedaj se moram podati v vagon.

Kedar pride čas za odhod, bo de se naznanilo v salonu.

Natakar, plačam.

Prosim, kateri vlak vozi proti X?

Ta-le, gospa, izvolite; tukaj so vagoni drugega razreda.

B. Potovanje.

1. Po železnici.

Prosim, kje je kupé za nekadilce?

Tukaj, prosim, izvolite.

Prosim, zaprite okno, ker je prepih.

Prosim listke. Kam potujete?

Sprovodnik, koliko časa stoji vlak na tej postaji?

Ali je časa izpiti edno pivo v restavraciji?

Ne stopajte iz vagona!

Ali je še dolgo potovati?

Kedaj pridemo v X?

Koliko časa stoji tam vlak?

Kje se more dobiti kaj jesti?

Ob katerem času pridemo v X?

Ali se mora kje vlak promeniti?

Kolikrat se menjava vlak do X?

Sprovodnik, prosim, naznanite mi, kedar pridemo do X., kajti tam izstopim.

Ще бждете тъй добри, да ми извѣстите, кога трѣбва да се отправа за вагона.

Когато дойде врѣме за тръгване, ще се обади въ салона.

Келнеръ, плаща!

Моля, кой влакъ отива за X?

Този е господжо, заповѣдайте; тука сж вагонитѣ втора класа.

B. Пжтешествие.

1. Съ желѣзница.

Моля, гдѣ е купето, гдѣто не се пуши?

Тукъ, моля, заповѣдайте.

Моля, затворете прозореца, зашдто става течѣние.

Моля билетитѣ. На кждѣ пжтувате?

Кондукторъ, колко ввѣмѣ се бави влакътъ на тази станция?

Има ли врѣме да пия една бира въ ресторанта?

Не слизайте отъ вагона!

Има ли още дълго да се пжтува?

Когá ще пристигнемъ въ X.?

Колко врѣме се бави тренътъ тамъ?

Гдѣ може да се получи нѣщо за ядене?

Въ колко часа ще пристигнемъ въ X.?

Ще трѣбва ли да се мѣнява влакътъ (тренътъ) нѣкждѣ?

Колко пжти ще мѣняваме влака до X.?

Кондукторъ, моля, обадете ми, щомъ стигнемъ въ X, зашдто тамъ ще слѣза.

2. *Na parobrodu.*

Zdaj je drugič pozvonil. Parobrod odide točno ob osmih.

Kje je moj kovčeg? Vzemite napitnino!

Malo je, gospod, po tarifu; to je samo polovica moje nagrade.

Tako-li? Tedaj je vaš tarif previsok.

Ali ste si kupili listek, gospod?

Ne, gospod kapitan. Koliko stane prvi razred?

Ali vas smem prositi za malo ognja, da si prižgem cigareto?

Z radostjo. — Vi potujete v X.?

Da, gospod, a Vi?

Kam pluje oni parobrod, kateri prihaja nasproti? Izgleda da je ogerski.

Gospodje, ni dovoljeno govoriti s krmilarjem.

Ali smo blizu brega?

Da, tukaj je Vidin.

C. *Po prihodu.*

1. *Na carinskem uradu.*

Gospod, Vaša prtljaga se mora na carinskem uradu pregledati.

Prosim, odprite si kovčeg. Ali nosite seboj svilo ali smodke?

Ne, jaz sem dijak in nosim seboj najpotrebnejše reči.

Ta obleka je nova, morate plačati carino.

2. *Na парахода.*

Сегà удари втория звънецъ. Параходътъ тръгва точно въ осемъ часа.

Гдѣ ми е куфара и чадъръ? — Вземете бакшишъ!

Малко е, господине, споредъ таксата; това е само половината отъ възнаграждението ми.

Тъй ли? Тогава вашата такса е прѣвисока.

Купихте ли си билетъ, господине?

Не, господинъ капитанъ. Колко струва първа класа?

Смѣя ли да Ви помоля за малко огънь, да си запаля цигарата?

Съ удоволствие. — Вие пътувате за X?

Да, господине, а Вие?

На кждѣ' отива онзи параходъ, който иде отсрѣща? Изглежда да е унгарски.

Господá, не е позволено да се говори съ кормчията.

Близу ли сме до брѣга?

Да, тукъ е Видинъ.

B. *Слѣдъ пристигане.*

1. *Въ митницата.*

Господине, нѣщата Ви трѣбва да се прѣгледатъ въ митницата.

Моля, отворете си куфара. Носите ли съ себе си коприна (свила) или цигари?

Не, азъ съмъ студентъ и нося най-необходимитѣ си нѣща.

Този костюмъ е новъ, трѣбва да платите мито.

Ne more biti, pogledjte bolje pod pazduho in po ovratniku, pa boste videli, da je obleka nošena.

Dругега ниѣ нимате?

Poslužnik, vzemite moje stvari in pokličite izvozčeka!

Koliko računате do hotela X.?

Po tarifu.

Dobro, tedaj vozite v hotel X.

2. V hotelu.

Dajte mi, prosim, sobo z eno posteljo.

Ali hočete v tretjem nadstropju?

Ne, jako visoko je, dajte mi rajše v drugem nadstropju.

Ali vam se dopada ta-le soba? Ta je velika in svetla.

Vzemem to. Prinesite mi prtljago in plačajte izvozčeka!

Boste-li tukaj večerjali?

Da, ali se more jesti po jedilnem listu?

Dobro, zadržite en prostor pri mizi.

Ob kateri uri želite, da Vas naj jutre zbudijo?

Zbudite me ob sedmih.

Gospod, ura je že sedem. Ali želite kaj zajuterkovati?

Želite čaj ali kavo?

Prinesite mi belo kavo, dve jajci, belega kruha in maslo.

Ob kateri uri se obeduje v tem hotelu?

Ob pol dveh.

Pripravite mi račun, koliko sem dolžan.

Ne може да бѣде, вижте по-добрѣ' подѣ мишницитѣ и по-яката, и ще се убѣдитѣ, че костюмѣтъ е носенѣ.

Друго нѣщо нѣмате ли?

Хамалинѣ, вземете ми нѣщата и повикайте единѣ файтонѣ!

Колко ще ми вземете до хотелѣ X.?

Споредѣ тарифата.

Добрѣ', тогазѣ карайте за хотелѣ X.

2. Въ хотела.

Дайте ми, моля, еднѣ стая съ единѣ креватѣ.

Желаете ли въ третия етажѣ?

Не, много е високо, дайте ми по-добрѣ' на втория етажѣ.

Харесва ли ви се тази стая? Тя е голѣма и свѣтла.

Ще взема тази. Донесете ми нѣщата и заплатете файтона!

Тукѣ ли ще вечеряте?

Да, може ли да се ядѣ по картата?

Добрѣ', задрѣжете еднѣ мѣсто при масата.

На колко часа желаете да Ви събудя утрѣ?

Събудете ме въ седемѣ часа.

Господине, часѣ'тъ е вече седемѣ. Желаете ли да заку'сите?

Чай или кафѣ желаете?

Донесете ми кафѣ съ млѣко, двѣ ровки яйцѣ, бѣлѣ хлѣбѣ и маслѣ.

Вѣ колко часа се обѣдва въ този хотелѣ?

Вѣ единѣ и половина.

Пригответе ми смѣтката, колко съмѣ длѣженѣ.

Tukaj imate dva napoleona ;
povrnite mi ostanek!

3. *V menjalnici.*

Prosim, povejte mi, po koliko
menjate napoleon?

Kakšen kurs ima zlato danes?

Promenite mi pet napoleonov,
a za deset frankov mi dajte dro-
biža!

Hvala. Zbogom!

4. *Pri brivcu.*

Moram se dati ostriči.

Ostrižite me!

Prav na kratko, prosim.

Ne preveč na kratko.

Ali želite malo pomade ali olja
za lase?

Ali smem lase zmočiti?

Samo suhe mi skrtačite!

Počesite mi lase z glavnikom!

Obrijte me, toda pustite moje
brke, kakršne so zdaj.

5. *V prodajalni.*

Dobro jutro, gospodična!

S čim lahko postrežem?

Sira potrebujem, salame in
jajc.

Koliko sira smem dati?

Četrť kile najboljše kakovosti.

Izvolite!

Hvala. In sedaj še salame.

Katere vrste, prosim?

Pokažite mi eno srednjih vrst,
prosim!

Ето ви два наполеона; вър-
нете ми остатъка!

3. *При сараѳина.*

Моля, кажете ми, съ колко
разваляте наполеона?

Какъв е днес курсът на
златото?

Развалете ми петъ наполеона,
а за десетъ лева дайте дребни
пари!

Благодаря. Сбогомъ!

4. *У берберина.*

Трѣба да се острижа.

Острижете ме!

Да Ви острижа ли на кжсо,
моля?

Не много кжсо.

Обичате ли малко помада или
нѣкое маслѣ за коса?

Бива ли да я измокря?

Суха я изчеткайте!

Изрѣшете ми косата съ гре-
бень!

Обрѣснете ме, само да оста-
вите мустацитѣ ми, каквито сж
сега.

5. *Въ магазина.*

Добрѣ утро, госпо̀дице!

Съ каквѣ мога да услужа?

Трѣба ми сирене, саламъ и
яйца.

Колко сирене искате?

Четвърť кило, отъ най-до-
брѣто качество.

Заповѣдайте!

Благодаря'. Сега още саламъ.

Отъ каквѣ качество обичате?

Покажете ми отъ срѣдно ка-
чество.

Ali bo ta dovolj dobra?

Kilogram pride na pet kron.
To je pa drago.

Vse se le draži, le draži! Kdaj
pa postane kaj ceneje?

Jajca so postala cenejša. Lahko
dobite dva komada za pet-
najst stotink.

Ali še kaj želite?

Da! Skoro bi bila pozabila. Ka-
ve in sladkorja v kockah tudi
optrebujem.

Ali imate sveže surovo maslo?
Čisto sveže.

Dajte mi malo masla pokusiti!

Izvolite!

Da, dobro je. Dajte mi ga četrt
kile.

Koliko stane vse skupaj?

V izložbi sem videla prav lepe
limone. Po čem pa so?

Po deset stotink. Ali jih že-
lite nekaj?

Dajte mi dve.

Potem potrebujem še en kov-
čeg za pot.

Koliko stane?

Sedem leva in pol (petdeset
stotink).

To je jako drago.

Saj boste nekoliko popustili.

To je žalibog nemogoče, ima-
mo stalne cene.

Tokrat pa morate napraviti
izjemo. Šest leva bi dal.

Premalo ponujate.

Saj sem vam nastavil že naj-
nižjo možno ceno.

Дали ще бжде тозъ доста до-
бъръ?

Килограма е петъ лева.

Това е скъпо.

Всичко става сѣ по-скъпо!
Когá ще стане по-евтино?

Яйцата сж станали по-евтини.
Можете да получите двѣ яйца
за петъ стотинки.

Искате ли още нѣщо?

Да! Безъ малко щѣхъ да за-
бравя. Кафе и захаръ на бучки
ми трѣбва.

Имате ли прѣсно маслò?

Много прѣсно.

Дайте ми малко маслò да
опитамъ!

Заповѣдайте!

Добрò е. Дайте ми четвъртъ
кило!

Колко струва всичко?

Въ излòгата видѣхъ много
хубави лимони. Колко струва
единъ?

По десетъ стотинки. Иска-
те ли?

Дайте ми два.

Трѣба ми още единъ куфаръ.

Колко струва?

Седемъ лева и половина (пет-
десетъ стотинки).

Много скъпо.

Ще направите една малка от-
стъпка.

За жалость не е възможно,
имаме опрѣдѣлени цѣни.

Този пжть ще направите
едно изключѣние. Азъ ви да-
вамъ шесть лева.

Много малко.

Азъ ви направихъ най-низ-
ката цѣна.

Zadnja pa vendar ne sme biti.
No, pa dajte sedem leva. Izje-
mno Vam dovolim ta popust.

Dobro; tukaj je denar.
Zbogom!

И пакъ послѣдна не ще бѣде.
Добрѣ', дайте седемъ лева.
Изключително вамъ правя тази
отстъпка.

Добрѣ; ето паритѣ.
Сбогом!

6. *Razgovor med Slovincem in Bolgarom.* 6. *Разговоръ между словенець
и бѣлгаринъ.*

Oprostite, ali ste Bolgar, ako
smem vprašati?

Da, gospod!
Iz katerega kraja Bolgarije ste?

Iz južne Bolgarije, — iz Ma-
kedonije.

Iz katerega mesta?

Plovdiv, Varna, Odrin, Ple-
ven i. t. d.

Ste že dalje časa v Avstriji?
Dve leti.

Ali govorite še kakšen drug
slovanski jezik?

Celò dobro ne, a razumem vse,
kar se govori po česki in hr-
vatski.

Slovani se naučijo kmalu dru-
gih slovanskih jezikov. Ali ste
bili v mnogih mestih Avstrije?

Ne v mnogih, samo v neka-
terih.

Kako se Vam dopada v Av-
striji?

Jako se mi dopada.

Nego, negledé na to, Vi imate
rajši Bolgarijo; kaj ne?

Da, to je istina; ne more se
odreči — in to je celò naravno,
— da vsakdo daje prednost svoji
domovini.

Извинете, бѣлгаринъ ли сте,
ако смѣя да попитамъ?

Да, господине.

Отъ коя' часть на Бѣлгария
сте?

Отъ южна Бѣлгария, — отъ
Македония.

Отъ кой градъ?

Пловдивъ, Варна, Одринъ, Плѣ-
венъ и т. н.

Отдавна ли сте въ Австрия?
Отъ двѣ години.

Говорите ли нѣкой другъ сла-
вянски езикъ?

Съвсѣмъ хубаво не, но раз-
бирамъ всичко, каквòто се го-
вори по чехски и хърватски.

Славянитѣ учатъ скоро дру-
ги славянски езици. Посѣтили
ли сте много градовѣ въ Ав-
стрия?

Не много, но нѣкои.

Какъ намирате Австрия?

Много ми се харѣсва.

Но, безъ да се гледа на това,
Виѣ обичате по-вече Бѣлгария;
на-ли?

Да, това е вѣрно; не може
да се откаже — и тоза е твър-
дѣ естѣствено, — че всѣкой прѣд-
почита своето отѣчество.

Vaje v čitanju in pisanju cirilice.

Tab. I

Братъ брата не храни, ала си го брани.

Братъ брата не храни, ала си го брани.
Brat brata ne hrani, ala si go brani.

Бой се отъ Бога, прави добро и не докачай никого!

Бой се отъ Бога, прави добро и не докачай¹ никого!
Boj se ot Bóga, pravi dobró i ne dokáčaj nikogo!

Водата е най-доброто питие, ако е чиста.

Водата е най-доброто питие, ако е чиста.
Vodàta je naj-dobróto pitie, ako je čista.

Всѣки не може да е богатъ, а може да е честенъ.

Всѣки не може да е богатъ, а може да е честенъ.
Vseki ne može da je bogat, a može da je česten.

Въ здраво тѣло има здравъ и бистъръ духъ.

Въ здраво тѣло има здравъ и бистъръ духъ.
V zdravo teló ima zdrav i bistr duh.

¹ ne razžali.

Добро направиле го хвърли въ морето

Добро направи, че го хвърли¹ въ морето!

Dobro napravi, če go hvrli v moreto!

Дѣто има съгласие, тамъ има и благословія

Дѣто² има съгласие³, тамъ има и благословія⁴.

Deto ima s'glasije, tam ima i blagoslovija.

Дѣто пѣятъ много пѣтли, тамъ късно съмба

Дѣто пѣятъ много пѣтли⁵, тамъ късно съмба⁶.

Deto pejat mnogo petli, tam k'sno s'mva.

Живей разумно, ще достигнешъ висока възраст

Живѣй⁷ разумно, ще достигнешъ⁸ висока възраст⁹.

Živej razumno, šte dostigneš visoka v'zrast.

Избирайте хората, съ които ще дружите

Избирайте хората¹⁰, съ които ще дружите!

Izbirajte hórata, s kojíte šte družite!

Какъвто е господарь, такъвъ му е и слугата

Какъвто е го подарь, такъвъ му е и слугата.

Kak'vto je gospodar, tak'v mu je i slugàta.

¹ vrzi. — ² дѣто = гдѣто, kjer. — ³ sluga. — ⁴ blagostov. — ⁵ petelini. — ⁶ zdani se. — ⁷ živi. — ⁸ dosežeš. — ⁹ starost. — ¹⁰ ljudi.

Който прави добро, той добро намира.

Който прави¹ добро, той добро намира².
Kojto pravi dobro, toj dobro namira.

Много е вредно пушенето на тютюна.

Много е вредно³ пушенето⁴ на тютюна⁵.
Mnogo je vredno pušeneto na tjutjuna.

Не казвай всичко, което знаеш, а знай, което казваш.

Не казвай⁶ всичко що знаеш, а знай, що казваш!
Ne kàzvaj vsiçko što znaješ, a znaj, što kazvaš!

Паисий написал първата българска история.

Паисий⁷ написал първата българска история.
Paisij napisal prvata b'lgarska istorija.

Провикна се зеленъ здравецъ изъ гора зелена.

Провикна⁸ се зеленъ здравецъ⁹ изъ гора зелена.
Provikná se zelen zdravec iz gora zelena.

Почитай баща и майка си, да бъдеш честитъ.

Почитай¹⁰ баща и майка си, да бъдеш честитъ!¹¹
Poçítaj baštà i majka si, da bâdeš čestít!

¹ stori. — ² najde. — ³ škodljivo. — ⁴ kadenje. — ⁵ duhana. — ⁶ ne povej! — ⁷ Paisij menih iz sv. Gore Atonske, prvi bolg. zgodovinar). — ⁸ vzkliknil. — ⁹ zdravec, rastlina lat. geranium. — ¹⁰ spoštuj. — ¹¹ srešen.

Птица се познава по крилата, ти по дѣлата.

Птица се познава по крилата, ти по дѣлата.
Ptica se poznavá po krilâta, ti po delâta.

Работи, учи се и напредвай въ доброто.

Работи¹, учи се и напредвай въ доброто!
Rabotí, učí se i napředvaj v dobróto!

Сама рѣка и въ Дунава не може да се омие.

Сама рѣка и въ Дунава² не може да се омие.
Samà râkà i v Dúnava ne može da se omíe.

Старитѣ славяни били много гостоприемни.

Старитѣ славяни били много гостоприемни³.
Starite slavjani bili mnogo gostopriémni.

Хубава си моя горо, миришешъ на младостъ.

Хубава⁴ си, моя горо, миришешъ⁵ на младостъ.
Húbava si moja goro, mirišeš na mladost.

Отечество любезно, какъ хубаво си ти.

Отечество⁶ любезно⁷, какъ хубаво си ти,
Otečestvo ljubezno, kak húbavo si ti,

¹ delaj. — ² Donava. — ³ gostoljubni. — ⁴ lepa. — ⁵ dišiš. — ⁶ domovina. — ⁷ lju-bezniva.

Какъ чудно се синѣе небето ти безкрайно;

Какъ чудно се синѣе¹ небето ти безкрайно,²
 Kak čudno se sinjeje nebéto ti bezkrajno,

Какъ твоитѣ картини мѣняватъ се омайно;

Какъ твоитѣ картини³ мѣняватъ се омайно,⁴
 Kak tvojite kartíni menjávát se omàjno,

При всѣки погледъ нови, по нови красоти;

При всѣки погледъ нови, по нови красоти;
 Pri vseki pogled novi, po novi krasotí;

Тукъ весели долини, тамъ планини гиганти;

Тукъ весели долини, тамъ планини гиганти⁵,
 Tuk veseli dolíní, tam planíní gigànti,

Земята пълна съ цвѣте, небето съ брилянти.

Земjàta p'lna s cvete, nebéto s briljanti.

¹ sinje izgleda — ² neskončno. — ³ slike. — ⁴ očar. valno. — ⁵ orjaki.

Za priučenje bolgarščine je pole
gradivo za čitanje. Kot posebno pripr

Вазовъ Иванъ. Подъ игото, истор 30 илюстрации)	3—
Вазовъ Иванъ. Повѣсти и разкази. Томъ III Бориславъ, истор. драма въ 5 дѣйствия	1—
Вазовъ Иванъ. Драски и шарки изъ столичния животъ. Часть I	1·50
Вазовъ Иванъ. Пълно събрание Съчинения I—III	3—
Величковъ К. Съчинения. Томъ I—V	3—
Илиевъ А. Сборникъ на народни умотворения	3—
Верковичъ Ст. Веда Словенахъ (1881)	20—
Влайковъ. Разкази и повѣсти I книга	3·50
Вайгандъ Д-ръ. Националнитѣ стремления на балканскитѣ народности. (Етнографска студия) —	30
Вамбергеръ М. Проф. Наказание въ училището и сѣмейството. (Педагогически етюдь)	—50
Ивановъ И. Сѣверна Македония	5·50
Кжнчевъ В. Македония. (Етнография и статистика)	4—
Клинчаровъ. Литературенъ алманахъ. Книга I—III	2—
Миладинови братя. Български народни пѣсни (1891)	6—
Начовъ Н. На Царевецъ, исторически разказъ изъ врѣ ме на старото българско царство	3—
Начовъ Н. Бунтовници, исторически разказъ изъ врѣме на освобождението.	2·25
Д-ръ Рудолфъ Алфредъ. Споменъ на героитѣ отъ руско- турската война. (Съ 20 илюстрации и 6 карти)	2·50
Д-ръ Рудолфъ Алфредъ. Мария Луиза, първа българска княгиня. (Биографически очеркъ съ илюстрации)	1·80
Славейковъ. Кървава пѣсенъ I и II	3—
Страшимировъ А. Свекърва, комедия въ 5 дѣйствия	1·50
Страшимировъ Д. Срѣдъ мрака, романъ	3—
Янковъ Д-ръ. Ключъ на всеобщата история (ста ра и срѣдна)	1—
Безеншекъ А. Югославянски Гласникъ. Списание на четиритѣ южно-славянски езици. (Съ оригинални иллюстрации отъ живота на българитѣ и други южни славяни)	2·50
Безеншекъ А. Спане и сънуване. (Психологич. етюдь) —	50
Футековъ З. Рѣчникъ нѣмско-български (vezan)	4—
" Рѣчникъ българо-нѣмски (vezan)	4—
Incognitus. Рѣчникъ на чужди думи въ българ- ския езикъ	—50

Vse gornje knjige, kakor tudi vsakoršne druge bolgarske
knjige in časopisi, se morejo dobiti ali naročiti pri „Akademični
knjigarni A. Bezenšek“ v Sofiji (ulica Gurko, 34). Za poštno
stroške se naj prida 10% k ceni dotične knjige.

Oddelek za razisk. dejavnost
Ca

127

808.67-5

1219570173

OSREDNJA KNJ. CELJE

COBISS *